

קונטרס טעם זקנים

שיחות התחזקות בעבודת השם
ע"ד הסלולה של
רביה"ק מוהר"ן מברסלב זי"ע
מאת הרה"ח
ר' לוי יצחק בענדער ז"ל
מתוכל בסיפורי עובדות מאנ"ש מדורות הקודמים
מתורגם ללשון הקודש

סח

מכון
טעם
זקנים
שיחות של
רבי לוי יצחק מברסלב זי"ע

תוכן השיעור

'יעצנו על כל זה רבינו...'

"און טאקע פארט האָפּ"

ר' שלמה וקסלר

הסיפור עם ר' חיים שרה'ס

קדושתו של ר' שלמה

אשרי הזוכה להתקרב בחיים חיותו

תמיד אצל הרבי

מקום קבורת מוהרנ"ת

לא הסכים שיתפרו לו מעיל חדש

דיבור של הרבי

ר' אורי מיאס"

הכל לפי גודל האמת"

מעלת לימוד פוסקים

לפרש שיחתו בכל יום

להיכנס מחדש לחדר

לא מקנא!

אני אפעל עם הבעלי-בתים

אתה החולה - לא הרופא...

הרבי רוצה כל אחד ואחד!

הבעל-דבר אינו שותק

עצתו של הרבי רבי זושא

ראה את ה'תולדות'

הערות והארות מתקבלות
בחפץ לב, נא להתקשר אל:

יוסף מענדל האָס

מאנסי ארה"ב

1-845-200-0443

(ארה"ק: 072-257-3456)

כל הזכויות שמורות

קונטרס זה הינו תרגום של

קונטרס קס"א באידיש

ניתן להאזין לכל השיחות שי"ל על-ידינו:

בקו 'מערכת ברסלב'

ארה"ק: 02.560.7387

ארה"ב: 646.585.2985

ענגלאנד: 0330.390.0487

בעלגיע: 03.808.1775

לשמיעת השיעור

המצו"ב יש להקיש:

#2.1.2.1.1 ואח"כ #161

שיחת חיזוק

פרשת בשלח - יתרו שנת תשל"ח

(מייפ מס' 305-307)

'יעצנו על כל זה רבינו...'

(חסרה ההתחלה) מוכרחים להתחזק בשמחה. אני שמח במשהו, אני שמח עם זה שיש לי אמונה בבורא עולם, אני שמח עם זה שאינני מתנגד לצדיק; להיות בשמחה.

(אחד הנוכחים: עיקר השבת היא ה'שמחה') בוודאי, עיקר ה'שבת' היא ה'שמחה', לכן בשבת ה'יראה' היא עם 'דעת'; בימות החול ה'יראה' היא עם 'כסילות' - רבינו מדבר על כך שם בתורה.

ה'צדיק' הוא הרי תמיד בבחינת 'שבת'; לכן (המקורבים אליו) צריכים להיות 'בשמחה' תמיד.

אכן ב'אדרא רבא' נכנסו הרי עשרה, ויצאו רק שבעה; שלושה נסתלקו ב'אדרא'; מהחברייא של רבי שמעון נותרו רק שבעה - רבי שמעון וששת תלמידיו.

^א עיין ליקוטי עצות (שבת) עפ"י תורה זו: עקר מצות כבוד שבת קדש היא השמחה; גם עיין ליקוטי תפילות עפ"י תורה זו, וזל"ש: ובפרט משמחה בשבת קדש, אשר כמעט בזה תולה הכל והוא עקר ההתקרבנות אליך; גם עיין ליקוטי הלכות הל' שבת ה"ז אות מ"ה: עקר קדשת שבת הוא שמחה.

^ב וזל"ש בקיצור (מליקוטי עצות): על-ידי השמחה של שבת זוכה לחרות ואז הדעת בשלמות ואינו מבבל, ועל-ידי זה יזכה ליראה עם דעת בלי כסילות, ומעלה כל היראות הנפולות, שלא יהיה מתירא משום דבר, לא מאיזה שר ואדון וכיוצא, רק מהשם יתברך לבדו.

^ג זוהר נשא קמ"ד ע"ב מה שאמרו החבריא לרשב"י "אנת הוא שבת דכולי יומא".

^ד עיין שיחות הר"ן אות קע"ז: חזק את אחד להיות בשמחה ... גם ראוי לכם לשמח בי, מה שזכיתם שיהיה לכם רבי כזה.

נענה רבי שמעון ואמר^ה: "עכשיו אנחנו זי"ן כנגד זי"ן ימי שבתא". ענה רבי אבא: "כן, אבל אתה הוא השבת" - 'אנת הוא שבת דכולי יומא'.

הם לא הניחו שיטעו אותם; רבי שמעון אומר להם - זי"ן; 'כן, אנחנו אכן זי"ן, אבל אתה הוא ה'שבת' - 'אנת הוא שבת דכולי יומא'.

הם היו תלמידים שלא הניחו להטעות עצמם; רבי שמעון משווה את עצמו אליהם - 'כולנו שבועה' וזהו. אומר לו רבי אבא: 'כן - אבל אתה הוא ה'שבת' - 'אנת הוא שבת דכולי יומא!'. השבת היא אמנם אחד משבעת הימים, אבל 'שבת' היא 'שבת'. (אחד הנוכחים: 'כולהו שיתא מיניה מתברכינ'!).

אכן בוועד של השבוע פרשת בשלח כתוב^ה: לעיתים יש שהמלך מראה "פנים שוחקות", "סבר פנים יפות", וזה משום שהוא רוצה לנסות את שריו ולראות אם ישכחו שהוא מלך; הוא מתחיל לדבר איתם באחוזה ורעות. הגדולים באמת יודעים - "מלך הוא" - אלא שהוא מראה לך "פנים שוחקות". אבל הרשעים כבר שוכחים את עצמם, המלך הופך להיות בעיניהם כחבר. נו, דע לך, "מלך הוא!".

עניינו של הרבי הוא דבר אמיתי מאוד ודבר טוב מאוד; אלא מאי, צריך שיהיה באדם גם עניין של "שמחה".

"און טאקע פארט האַפּ"

היתה פעם תקופה שהצנזורה לא אישרה להדפיס במדינה כשבעה ספרים: ספרי הבעל שם טוב - לא; וספרי רבינו גם אסרו להדפיס; וספרי הרב "בעל התניא" - גם לא; הם לא אישרו להדפיסם בטענה שהם גורמים למרה שחורה^ה...

^ה זוהר נשא שם.

^י זוהר שם.

^י דף נ"ב ע"א.

^ח עיין שיש"ק (חדש) ח"ב, אות תמ"ט.

אך האמת היא שונה; וכי ספריו של הרבי מביאים לידי מרה שחורה?! הלא כל עניינו של הרבי הוא רק בשמחה'דיג! ספריו של הרבי מלאים רק התחזקות, ו'התפילות' מלאות התחזקות, ו'המכתבים' מלאים התחזקות ושמחה. אלא מאי, בדרך כלל הצדיקים מתבטאים לפעמים בתקיפות - אך הספרים מלאים בשמחה והתחזקות.

(אחד הנוכחים: גם "ראשית חכמה"?) אחד בא לרבי נתן, ואמר לו שעייין בספר "ראשית חכמה" ואינו יכול לשאת זאת; הוא אינו יכול לעמוד בתיאורי הגיהנום של ה"ראשית חכמה", הוא פשוט לא יכול לשאת זאת - געוואלד.

אמר לו רבי נתן כך: "די כוונה פון דעם "ראשית חכמה" איז נישט געווען אז ער זאל דיך אראפוארפן; נאר אויב דו קענסט נישט - קוק נישט דארטן!" - "כוונתו של ה'ראשית חכמה' לא הייתה להפיל אותך; אלא שאם אינך יכול - אל תעייין בו!" (ר' מאיר קרליבך: זה מופיע במכתבים). כן, כן!

(ר' מאיר: רבי נתן כותב לבנו: "עליו להתחזק מאוד מאוד בשמחה, ואפילו על ידי מילתא דשמותא, 'און טאקע פארט האפ'! מה פירוש 'פארט האפ'?) כן, כן, 'האָפּ האָפּ'! 'האָפּ' היה ביטוי ששימש בעבר, 'הופעט', כלומר 'לרקוד'.

^ט עיין ליקוטי הלכות הל' פסח ה"ט אות ט"ז: שכיח בכמה בני אדם שפשוט שבים על ספר ראשית חכמה הקדוש או שאר ספרי מוסר המדברים מגדל מרירות הענשים הקשים המגיעים על כל עברה, רחמנא לצלן, הם נופלים בדעתם יותר ויותר רחמנא לצלן מחמת שיוצאים בעצמם שעברו על כל אלו הדברים כמה וכמה פעמים יותר ויותר, רחמנא לצלן, ומגדל המרה שחרה ועצבות שנופל עליהם, על ידי זה הם נופלים יותר מפתחלה, וכו' עיי"ש; גם עיין שם הל' בכור בהמה טהורה ה"ד אות כ"ח: וכבר אמרתי בזה דברי צחות לכמה בני הנעורים הרוצים להתקרב לה' יתברך ועל פי רב נופלים בדעתם על ידי ענין הנ"ל מחמת ששומעים או רואים בספרים קדושים כמה הם מחמירים מאד על פגם כל שהוא ואמרתי להם תדעו שכל מה שכתוב בספר ראשית חכמה הקדוש ובשאר ספרי מוסר עניני קדשה וטהרה גדולה אין הפונה שאתם לא תהיו אנשים כשרים רק הכונה כדי שתהיו אנשים כשרים, וכו' עיי"ש.

^י עיין עלים לתרופה במכתב מיום ב' ואתחנן תק"צ: כבר דברתי עמך הרבה בזה שכל פונת ה"ראשית חכמה" ושאר ספרי מוסר שמוכיחים ומבזים הרבה את האדם, אין פונתם להתרחק מהשם יתברך כי אם לקרב, וכו' עיי"ש.

^{יא} עלים לתרופה במכתב מיום ו' ערשב"ק מחרת יוה"כ תקצ"ג, וזל"ש: צריכין לחזק את עצמו לשמח את עצמו על ידי מלי דשטותא, וכבר אמרתי שצריכין לרקד בכל יום, ובדאי שמעתי זאת, ועתה חזרתי ודברתי בזה, כי לפי עצם היסורים והבלבולים וכו' העוברין על כל אחד עתה, אין עצה כי אם לשמח

(ר' מאיר: הוא כותב^ב: "ובלשון אוקריינע: 'משאק'!"). 'משאק'! בהונגריה נהגו לומר 'משאק' – לרקוד.

(ר' מאיר: ר' שמואל שפירא מספר, שר' נפתלי כהן סיפר לו, שראה מכתב מרבי נתן 'בעצם כתב ידו הקדושה', שבצדו השני של הדף סיים את דבריו וכתב שם רק שתי שורות, כך שחלקו הנותר של העמוד נשאר ריק. אז הוא כתב שם באותיות גדולות: "און מאקע פארט האפ!", כך, על פני העמוד כולו, הוא מילא את כל העמוד באותיות גדולות, כדי לשמחו...)

ר' שלמה וקסלר

(הרב ר' אברהם כ"ץ - אב"ד טאהש מאנסי: ר' שלמה וקסלר לא הניח למי שביקר בביתו לצאת מפתח הבית עד שיפצח בריקוד!) כן כן, הרי הייתי רגיל להיכנס אליו. גרתי בבתי קוברין. הוא התגורר שם באיזה סמטה קטנה - -

הייתי איתו כאן במשך כמה שנים^ב, והייתי נכנס אליו תדיר. ואכן כשנכנסתי אליו, היו חייבים לרקוד, הוא לא הניח לצאת בלי זה.

ר' שלמה היה אדם קדוש^ד! ר' שמואל שפירא אמר לי פעם: "'הכל מודים' אז ר' שלמה איז געווען א הייליגער מענטש!" - "'הכל מודים' שר' שלמה היה אדם קדוש!"

הוא נפטר בשנת תשי"ד - חלפו כבר עשרים וארבע שנים מפטירתו.

אָת עֲצָמוּ בְּכָל הַנֶּ"ל וְלִרְקֹד בְּכָל יוֹם בְּעֶבְדָּא אוּ בְּמַלּוּלָא לְדַבֵּר עִם חֲבֵרָיו מִזֶּה, אוּ עַל כָּל פְּנִים בְּמַחְשָׁבָה, אוּן טאַקִי פֶּאַרְט הָאָפּ.

^ב עלים לתרופה במכתב מיום י"ג ניסן תר"ב.

^ג ר' שלמה נפטר י' אדר שנת תשי"ד, ור' לוי יצחק הגיע לירושלים ר"ח חשון שנת תש"ט.

^ד עיין עוד אודתיו בטעם זקנים קונטרס נ"ח באידיש.

(אחד הנוכחים: דוקטור ואלאך השגיח על חמי בגלל שהוא הביא לו את ר' שלמה; הוא היה חסיד של ר' שלמה וקסלר) כן כן, כשהגעתי לארץ ישראל ר' שלמה שהה אז בבית החולים של ואלאך. הוא הקצה לו שם חדר מיוחד, ולא מחמת חולי^{טו}.

הייתי שם; כשנכנסתי בפעם הראשונה וראיתי אותו, נבהלתי מצורת פניו - ממש צורה של מלאך! כלל לא מראה של בן אדם - מראה של 'מלאך אלוקים'!

הסיפור עם ר' חיים שרה'ס

(אחד הנוכחים: ר' שלמה נהג לכתוב הרבה ממה ששמע מרבי אברהם בן ר' נחמן; הוא כותב דבר מעניין, שפטירת הילד "שלמה אפרים" הייתה גם היא מ'חולי ההוסט'^{טז})

דיברתי איתו רבות אודות ר' אברהם ר' נחמן'ס.

(ר' מאיר: לרבי הייתה בת שנפטרה מ'חולי ההוסט'?) פייגא? לא, לרבי נפטרו שני בנים^{טז}, ובתו פייגא'^{טז}.

(אחד הנוכחים: גם שתי בנות; אחת פייגא, והשניה, כתוב שלפני שהרבי נסע לארץ ישראל נפטרה "ילדה אחת", ואז נענה הרבי ואמר: "כך וכך, כהנה" וכו'). כשהתרחש המעשה עם רבי חיים שרה'ס^{טז}, לא מצוין שם איזה מילדיו (נפטר).

^{טו} בעת מלחמת שנת תש"ח כשיצא ר' שלמה מהעיר העתיקה לא היה לו היכן לדור, ונתן לו ד"ר וואלאך, שחיבבו מאד והיה גם מאותו ארץ מוצא 'דייטשלאנד', חדר מיוחד בביה"ח שלו לגור בו בנפרד משאר החולים. (שיש"ק)

^{טז} עיין שיש"ק (חדש) ח"א, אות תק"ח; חכמה ותבונה סי' י"ד.

^{יז} הילד שלמה אפרים, והילד יעקב שנפטר בסמוך אחר לידתו.

^{יח} עיין חיי מוהר"ן אות י"ב.

^{יט} חיי מוהר"ן אות קל"א: כְּשֶׁבָּא מְקַאמִינִיץ נִפְטָרָה אֶצְלוֹ יִלְדָּה אַחַת עָלֶיהָ הַשְּׁלוֹם. עָנָה וְאָמַר כְּהִנֵּה וְכִהִנֵּה חֵס וְשְׁלוֹם יָמוֹת אֶצְלִי בְּשִׁבִּיל תְּנוּעָה אַחַת שֶׁיֵּשׁ חֲלוֹק בֵּינִי בֵּין קֶדֶם הַיּוֹתֵי בְּקַאמִינִיץ וּבֵין לְאַחֵר הַיּוֹתֵי שָׁם, ה' יִצְלִנּוּ.

^כ עיין כוכבי אור - אנשי מוהר"ן אותיות מ"ג, מ"ו. ר' חיים שרה'ס היה מאנשי המשא ומתן שבתלמידי רביז"ל (כוכבי אור - אנשי מוהר"ן אות ל'). היה מתענה פעמיים בשנה משבת לשבת ע"פ פקודת רביז"ל (צוואת הרב מטשעהרין). רביז"ל הפליג כמה פעמים בשבחו ופעם כשהיה צריך לפעול איזה דבר אמר שהשתמש עם העבודה של ר' חיים (אבניה ברזל ל"ב). דר בכפר שערוויץ הסמוך לברסלב. (מגידולי הנחל)

הרבי ישב סמוך על שולחנו, וענה ואמר: "דער בעל-דבר איז אזוי גרויס, דער מלאך-המות שטייט דעם מענטשן אונטער די פלייצעס, און ער האט נאך אינזון זיינע נארישקייטן דארטן!" - "הבעל-דבר כל כך גדול, מלאך המוות עומד לאדם מאחורי כתפיו, והוא עוד חושב על השמויות שלו!".

הם ישבו אצל הרבי, וכולם נבהלו מהדיבור הזה, ורבי חיים שרה'ס נבהל עוד יותר. רבי חיים שרה'ס היה חמוץ^{כא} של הרב רבי הירש לייב^{כב}. כולם יצאו, ורק הוא נשאר.

שאלו הרבי: "מדוע נשארת?" אך הוא לא היה מסוגל לענות - עד כדי כך היה מבוהל. לאחר מכן ניגש לרבי ואמר: "רבי אני יודע, התכוונת אליי". אמר לו הרבי: "כן, אכן התכוונתי אליך; אלא מאי, אני נוסע עכשיו למוז'בוז' להתפלל על הילד שלי; בוא איתי, ואתפלל גם עליך!".

הוא נסע עם הרבי למוז'בוז', ונשאר לעמוד מרחוק, והרבי ניגש לציון הבעל שם טוב הקדוש, התעכב שם זמן רב, ואחר כך אמר לו: "עבורך פעלתי; עבורי - לא; אתה אפילו לא צריך לגשת, אבל כיוון שאתה כבר כאן - תיגש!".

בדרכם חזרה נפטר הילד, אולם לא מצוין איזה ילד זה היה.

הרבי כבר ישב שבעה בדרך, הרבי כבר לא נכנס לברסלב, אלא ישב שבעה עוד לפני כניסתם ברסלב.

שם אירע המעשה עם החתן של אברמ'ל פייעס^{כג}.

^{כא} כוכבי אור שם.

^{כב} הרב של ברסלב, בנו של רבי אהרן הרב - תלמיד רבינו, ואביו של הגאון רבי נחמן מטשעהרין.

^{כג} עיין כוכבי אור שם.

קדושתו של ר' שלמה

(רבי אברהם כ"ץ: ר' שלמה וקסלר היה ירושלמי?) לא, מוצאו היה מגרמניה, אביו כיהן כרב בגרמניה^{כז}, אדם גדול. הרב מבריסק העריך מאוד את אביו.

(אחד הנוכחים: הרב מבריסק העריך מאוד גם את ר' שלמה עצמו) מלבד זאת, מדברים הרי על אביו.

ר' שלמה אמר לי: "אבי היה אדם מופלא", גם הוא היה קדוש מאוד; "רק בשני דברים אני גדול מאבי: האחד - מפני שאני בארץ ישראל; והשני - שאני חסיד ברסלב!".

אף על פי שאצל שולחן אביו היו מונחים ספריו של הרבי (והיה אומר): "ספריו של הרבי היו מונחים על השולחן של אבי!" אך לא אמר על עצמו שהוא חסיד ברסלב.

(אחד הנוכחים: מסופר שאיזה יהודי מחו"ל הגיע לארץ והבטיח שייתן סכום כסף גדול ליהודי הראשון שיפגוש בירושלים. הוא נכנס לשער העיר ופוגש יהודי עם 'קאָלטינעס'... בצר לו רץ לרבי יוסף חיים זוננפלד ושאל: 'מה עושים, פגשתי אדם משוגע!' אמר לו הרב: 'כוונת היטב'...)

כן, כן, ר' שלמה הלך עם 'קאָלטינעס' גדולים, הוא מעולם לא נגע בזקנו, וזקנו היה מלא קאָלטינעס.

(אחד הנוכחים: רבי דוד'ל מלעלוב^{כח}, שגר כאן בירושלים, בערוב ימיו לא היה קם בפני אף אחד, והיו כאן הרבה זקנים, למעט בפני שני אנשים, שאחד מהם היה רבי שלמה שהיה אז אברך צעיר! סיפור מלפני שבעים-שמונים שנה!) כן, כן. רבי שלמה היה יהודי נדיר! מראה פניו כלל לא היה של אדם מהעולם הזה, מלאך ממש.

(רבי אברהם: כיצד הוא התקרב? הוא הגיע לארץ ישראל אחרי שהתקרב לברסלב?) כמדומני שהוא התקרב בארץ ישראל^{כט}.

^{כז} ה"ה הרה"ג ר' פנחס משה אלחנן (הילא) וועקסלער ז"ל - רב עיר האכבערג בדייטשלאנד.

^{כח} בנו של ר' אלעזר מענדל זצ"ל. עלה עם אביו וזקינו ר' משה זצ"ל לארץ ישראל בהיותו ילד בן שש בשנת תרי"א. נפטר ה' אלול שנת תרע"ח.

^{כט} ר' שלמה עלה לארץ ישראל בשנת תרמ"ח, והצדיק בעל ה'לב העברי' אמר ויעץ לו אחר עלותו: "מקום הראוי לך ביותר הוא בביהכ"נ של חסידי ברסלב". (שיש"ק)

הוא דיבר איתי רבות אודות ר' אברהם ר' נחמן'ס, היתה לו שייכות מופלאה עמו.

הוא אמר לי כך: "כששאלתי את ר' אברהם ר' נחמן'ס האם עליי לנסוע לציונו של הרבי, הוא ענה לי: 'עם איז נישט קיין הלכה ברורה' - 'זו אינה הלכה ברורה' - כך הוא ענה לי".

שר' אברהם ר' נחמן'ס יענה לרבי שלמה שזו לא 'הלכה ברורה'?! להיות לכל הפחות פעם אחת בציון של הרבי!!

אבל אני הבנתי מדוע (הוא ענה לו כך). לרבי שלמה היה כסף, הוא לא היה עני, שלחו לו כסף רב; לכולל של יוצאי גרמניה לא היו כאן הרבה אנשים, לכן היה לו יותר משאר הכוללים, אצלו לא ניכרו הוצאות המחיה, היה לו כל צורכו - לרבי שלמה.

הבנתי בעצמי, שמכיוון שרבי שלמה היה אדם כזה, רבי אברהם היה חייב לומר לו כך.

רבי שלמה היה אדם כזה, שאילו היה מגיע לספינה ורואה שם את הפרענקינעם שם עם ה - - זה היה נורא.

הוא היה אדם קדוש כל כך, הוא לא ראה דבר לנגד עיניו, עד כדי כך שאפילו "צורת מטבע" לא הכיר כלל.

כשהיה נוסע לפעמים ל'מירון' ול'קבר רחל אמנו' - לשם הרי הנסיעה זולה יותר - אשתו הייתה מכינה לו צרורות כסף; "עם הצרור הזה תשלם שם, ועם הצרור הזה תשלם שם!". והוא היה מחליף; עבור הנסיעה הקצרה יותר הוא שילם עם הצרור הגדול יותר, ואחר כך לא היה לו מספיק כדי לשלם...

הוא לא הכיר "צורת מטבע", הוא לא ידע כלום, ממש אדם קדוש, מופשט לגמרי מכל ענייני העולם הזה.

(רבי אברהם: היו לו ילדים?) כן, הייתה לו בת אחת¹².

¹² היא נישאה לרבי יהודה צבי בראנדווין - האדמו"ר מסטרעטין בארץ ישראל. הבת שנולדה להם נישאה לר' אריה לייבוש האלבערשטאם - האדמו"ר מצאנז-זמיגראד ב"ב, בזיו"ר.

רבי שלמה היה למדן גדול, הוא כתב את חידושי, ש"ס, הוא היה למדן. תמיד הייתי נכנס לדבר איתו.

אה, ברוך ה', אני מחיה עצמי במה שזכיתי לראות יהודי כזה. הוא דיבר איתי הרבה אודות רבי אברהם ר' נחמן'ס; הוא ידע שאני קצת כרוך אחרי ר' אברהם ר' נחמן'ס, לכן הוא דיבר איתי רבות אודותיו.

(רבי אברהם: הוא באמת לא היה על הציון?) לא, הוא לא היה.

בשר' שלמה אמר לי את המילים: "זו לא הלכה ברורה", הבנתי מדוע רבי אברהם אמר לו זאת; לאדם אחר הוא לא היה אומר כך. יהודי כזה כמו שר' שלמה היה, שהיה כל כך מקושר ל"קדושה", לא שייד היה לנתק אותו כלל.

אילו לא היה מוצא את מקומו, לא היה עומד בזה כלל; הוא יעלה לספינה ויהיו שם אלו השרועים שם על הסיפון, הנשים המזרחיות והערביות... הספינות של פעם היו מעורבות, לא כמו הספינות של היום, לא ניתן היה לזוז שם.

רבי אברהם ר' נחמן'ס עלה פעם לספינה ביפו, "איך האב א קוק געגעבן (וואס דארטן מוהט זיך), האב איך געעפנט דעם 'ליקוטי מוהר"ן', און איך האב אים געענדיגט אין איסטאנבול!" - "ראיתי (מה שקורה שם), פתחתי את ה'ליקוטי מוהר"ן', וסיימתי אותו באיסטאנבול!"

אך גם ר' שלמה היה אדם קדוש, הקדושה שלו הייתה כזו, הוא מעולם לא ראה זאת לנגד עיניו, הייתה לו קדושה מסוג אחר.

וגם כשיגיע לאומן, הלא אומן הייתה עיר מטופחת ומודרנית; אמנם הציון של הרבי הוא הציון של הרבי, אך עד שמגיעים לציון - כיצד יוכל ר' שלמה להיות שם? הוא הרי לא יוכל לשאת זאת כלל! לכן הוא אמר לו כך.

כך למדתי פשט בדבריו - שדווקא "לו" הוא אמר זאת; אך לאדם אחר, לאדם אחר הוא כן היה מורה לנסוע.

(אחד הנוכחים: הרי הוא בעצמו נסע!) רבי אברהם ר' נחמן'ס? עשרים שנה, עשרים נסיעות הוא עשה מארץ ישראל לחוץ לארץ, אפילו ראש השנה אחד לא החסיר!

הוא הגיע לכאן בשנת תרנ"ד, והפעם האחרונה (שנסע לאומן) הייתה בשנת תרע"ד. לאחר מכן כבר לא יכול היה לחזור, עקב מלחמת העולם הראשונה שפרצה אז, וכבר לא ניתן היה לנסוע חזרה. הוא עשה עשרים נסיעות, מידי שנה בשנה, לא החסיר אף ראש השנה.

הוא התכוון לחזור (לארץ ישראל). הרי הייתה לו בת שכבר הייתה 'ראויה לנישואין'. הוא לקח איתו בחור אחד מלובלין להשיאו לבתו. ואף נשא עמו כלי מיטה; כאן (בארץ ישראל) הנוצות לא היו דבר שכיה, לכן הוא לקח איתו נוצות, כדי שיוכל לתת לחתן "קעסט" (גדן).

(ר' אברהם: ומה קרה בסוף?) היו לו שלושה ילדים, והם מתו כאן מרעב.

בשנת תרע"ח שרר כאן רעב כבד, יהודים מתו מרעב. רבים ברחו למצרים. (אחד הנוכחים: שם כבר היה אוכל). אלו שהיו במצרים נשארו כולם בחיים.

(השואל: ילדיו נפטרו לאחר הסתלקותו?) אינני יודע; רבי אברהם נפטר בשנת תרע"ח; לפי החשבון עולה שהם נפטרו לאחר הסתלקותו, אמנם באותה שנה - אך לאחר הסתלקותו, כך יוצא לפי החשבון.

(אחד הנוכחים: גם לגיטל'ה^כ היו ילדים שמתו ברעב!) בוודאי, לגיטל'ה היה ילד קטן, קראו לו "פנחס יהושע", והוא כבר היה ילד טוב, ילד יפה. רבי נתן (בייטלמאכר, בעלה בזיווג שני) היה בנו של ר' פנחס יהושע (תלמיד מוהרנ"ת).

ברוך ה', שם אצל הרבי יש חדר יפה, אה, שהקב"ה יעזור!

אשרי הזוכה להתקרב בחיים חיותו

כל זמן שחיים כאן בעולם הזה עדיין אפשר לעשות טוב, עדיין אפשר להתקרב לרבי; לא מפסידים מזה, לא מפסידים, רק מרוויחים!

^כ אשת ר' נתן בייטלמאכער ז"ל בזיוו"ש. ובזיוו"ר של ר' ישראל קארדונער ז"ל.

זכרוני, כאשר התקיימה לווייה באומן, היו מתכופפים ואומרים לנפטר: "דע לך שנפטרת, ושם יש מתנגדים גדולים, קליפות, שמדברים נגד הרבי, אל תיתן להם להטעות אותך, אל תיתן להם להוליך אותך שולל!".

שם יש מתנגדים גדולים, רחמנא ליצלן, קליפות כ"י.

כתוב ב"זוהר הקדוש", מהיכן באים המזיקים שם? אומר ה"זוהר הקדוש" שהם באים מהרשעים.

שואל ה"זוהר": אם כן נמצא שטוב להם שם, שהרי הם מזיקים ועושים צרות לאחרים? עונה ה"זוהר הקדוש": כל היום הם נמצאים בגיהנום, ורק חלק מהיום ניתן להם התפקיד להיות 'מזיקים' כדי לגרום צרות לרשעים אחרים.

יש שם מחבלים, מתנגדים. לכן כשמגיע לשם חסיד ברסלב, הם מתחילים לדבר דיבורים (רחמנא ליצלן). אז היו אומרים לנפטר: "דע לך, אתה חסיד ברסלב, ושם יש מתנגדים, קליפות, אל תיתן להם להטעות אותך, תחזיק מעמד!" – כך היו לוחשים לתוך הקבר.

כ"ט עיין חיי מוהר"ן אות ק"א: ופעם אחת אמר שהאדם צריך להתחזק בהאמונה בהצדיק האמת בהתחזקות גדול עד שיהיה חזק כל כך שאפלו אחר מיתתו יהיה חזק באמונה ולא יוכלו להטעותו שם בשום אופן, כי גם שם צריכין להתחזקות גדול להאמין בהצדיק. ואמר כי יש נשמות הרשעים המתנגדים שרוצים להטעותו מהצדיק האמת כדי למנעו שלא יתחזק לבוא אליו בשביל תקונו. ואמר שמי שיהיה חזק באמונה בודאי לא יוכלו שם המונעים למנעו מלילך להצדיק לקבל תקונו לנשמתו. כי עקר המניעות גם שם הם רק מה שהמקטרגים והמחבלים וכו' שיש שם הם מבבלבלין ומחלישין דעתו ומטעין אותו ודוברים על הצדיק מה שדוברים כדי שלא יתחזק לבוא אליו (כי בודאי אפלו אחר פטירת האדם כל זמן שאינו זוכה עדין לבוא למקום מנוחתו בשלמות עדין אינו בעלמא דקשוט. אדרבה עקר ענישו ויסורים על ידי המחבלים שמוליכין אותו בעולם התהו ונדמה לו כאלו עדין הוא בזה העולם, ומטעים אותו בכמה הטעאות כמפרסם בספרים) אבל אם האדם חזק בדעתו ואינו שומע לדבריהם ומתעקש עצמו ואומר איני שומע לכם ואני רוצה דיקא לילך ולבוא אל הצדיק הם מוכרחים להניח אותו ואינם יכולים למנעו מזה בשום אופן כי עקר המניעות שהן מונעין הוא רק מה שמטעין אותו כנזכר לעיל; עיין גם שם אות ש"ט.

אה, במה שהאדם דבוק בעולם הזה, כך הוא גם שם^{לא}; אם הוא שקוע יותר בענייניו של הרבי, יותר בעצותיו, אז גם שם זה כך, הוא לא נותן שיטעו אותו.

גם אצל ר' נח שהיה תלמידו של רבי מענדל'ה וויטעפסקער היה אותו הדבר – סיפור זה מובא ב"חיי מוהר"ן^{לב}". (אחד הנכחים: הוא לא נתן שיטעו אותו), הוא היה חסיד של רבי מענדל'ה, הוא רצה רק לנסוע ולנסוע! (ר' אברהם: הוא אמר 'אני הבעל הבית!') כן, 'אני בעל הבית'!

בינתיים כשהקדוש ברוך הוא עוזר, אוי אוי.

תמיד אצל הרבי

השוחט שבנה כיסא לרבי במשך חצי שנה^{לד}, בכל יום הוא זכר וחשב על הרבי, כל יום עבד שעה. אמר לו הרבי: "האסמו מיך אלע טאג אינזין געהאט א שעה?!" - "חשבת עליי כל יום במשך שעה?!" הוא חשב על הרבי שעה בכל יום.

מהכיסא עצמו, כך שמעתי, הרבי לא כל כך התפעל; אלא מהעובדה ש"חשבת עליי במשך חצי שנה שעה בכל יום?!".

השם יתברך יעזרנו שלא נעזוב את הרבי, שנאחו במה שאפשר, וכמה שיותר, כמה שיותר, כמה שיותר - תפילה תורה ותפילה, צדקה, "אחוז עצמך", זוהי 'התקווה', לזה אנו מייחלים. לא כל כך מהר אפשר להגיע לרבי, אבל בסוף^{לד} - -

^{לא} עיין חיי מוהר"ן שם: מי שהוא חזק בזה העולם באמונה בהתחזקות האמתית יזכה גם שם לזה. כי כפום מה דאתדבק בר נש בהאי עלמא פן הוא בעלמא דאתי, ואז בודאי לא יוכל למנע אותו שום מונע מלילך להצדיק גם משם; גם עיין ליקוטי מוהר"ן תניינא סי' ע"ח: אשרי למי שזוכה להתקרב בעודו בחיים חיותו לצדיק האמת, אשרי לו, אשרי חלקו. [כי אחר כך (הינו לאחר מיתה) קשה אז מאד להתקרב, וצריכין מאד להרבות בתפלה ותחנונים מאד, שיזכה בחיים חיותו להתקרב לצדיקי אמת].

^{לב} שם, עיין שם תוכן הסיפור באריכות.

^{לג} עיין חיי מוהר"ן אות פ"ד.

^{לד} עיין עלים לתרופה בכמתב מר' נפתלי תלמיד רבינו מיום ה' כי תצא, מש"ש בא"ד בזה"ל: וידעתי בקבלה אמתית אשר בסוף כל סוף ככלות בשרנו ושארנו והרוח תשוב אל האלקים וכו' אז נתודע כלנו

רק רבי נתן אחד היה, שעוד בטרם הובא לקבורה - הוא נפטר בערב שבת, ובאותו לילה ראה אותו רבי נפתלי (בחלום) כשהוא רץ. שאל אותו: "אוואו לויפסטו?" - "איך? גלייך צום רבי'ן?" - "לאן אתה רץ?" - "אני? ישר לרבי!".

היה אומר על כך ר' אברהם ר' נחמן'ס: "מדוע זכה לרוץ 'ישר לרבי'? כיוון שגם בחייו היה 'ישר לרבי'לה!".

"ישר" פירושו, שלא הייתה לו שום עקמומיות! ישר! הוא היה בחייו - כל ימי חייו - ישר לרבי, לכן גם שם יכול היה לרוץ ישר לרבי!

(אחד הנוכחים: רבי נתן הצביע פעם על שטח ריק סמוך לציון הרבי) כן, על עצמו¹; "אז מען וועט וועלן רעדן צו מיר" - "וועט מען קענען רעדן דא צו מיר?" - "כשירצו לדבר איתי" - "יוכלו לדבר איתי כאן!".

(רבי לוי יצחק מתאר: פעם היה שם אוהל קטן (על הציון), כאן היה הציון של הרבי, וכאן לצד הזה היה עוד שטח ריק. אמר רבי נתן: "צום רבי'ן - איז דא; וועט מען וועלן רעדן צו מיר, קען מען רעדן אט דא!" - "לדבר עם הרבי - זה כאן; ואם ירצו לדבר איתי, [והסתובב], אפשר לדבר כאן!" , בחלקו השני של ציון הרבי שהיה ריק.

(ר' לוי יצחק מצייר איך היה נראה הציון). אמר רבי נתן: "כאשר ירצו לדבר איתי - הנה אני כאן!".

(ר' מאיר: הוא התכוון לאחר פטירתו?) כן, הוא נמצא שם אצל הרבי.

¹ יחד במקום חיותנו זכרוננו לברכה. על פן הנני מזכרו ומחזקו עד שיפרח היום ונסו הצללים ילך ויבוא להציון הקדוש.

² עיין זוהר שמיני דף ל"ט ע"ב מה שביאר עה"פ "וחיכך כיון הטוב הולך לדודי למישרים דובבי שפתי ישנים", עיי"ש.

³ עיין שיש"ק (חדש) ח"א, אות תרע"ח בזה"ל: "וויל מען רעדן מיטן רבין - איז דא; וויל מען רעדן מיט מיר - איז דא!".

מקום קבורת מוהרנ"ת

רבי נתן אמר: "כשיעבירו נפטר על יד קברו, תהיה זו טובה עבורו!". לכן באמת נטמן רבי נתן ממש בתחילת בית החיים.

מכיוון שרבי נתן אמר זאת, הבינו אנשי שלומנו שאם רבי נתן ייטמן באמצע בית החיים, הרי שלא כל נפטר יעבור על יד קברו, אלא אם ייטמן ממש בתחילת הבית החיים.

רבי אהרן הרב מברסלב קבור באמצע בית החיים, אני הייתי שם. הרב רבי אהרן ורבי הירש לייב (בנו) קבורים זה לצד זה.

(ר' מאיר: בתוך אוהל?) לא, כמו אצל הבעל שם טוב הקדוש, ארבעה עמודים קטנים עם גגון קטן.

הרב רבי אהרן קנה חלקה עבור רבי נתן בסמוך לחלקתו, באמצע בית החיים, וזאת משום שרצה להיטמן לצד רבי נתן. אולם רבי נתן ר' לייבלה ראובן'ס – בעל ספר המכתבים "נתיב צדיק", הוא היה חסיד נלהב של רבי נתן, ואחרי שרבי נתן התבטא בזה הלשון: "אז מען וועט דורכפירן א נפטר דורך אים וועט אים זיין א טובה" – "כשיעבירו נפטר על יד קברו תהיה זו טובה עבורו", הוא הבין שרבי נתן אינו צריך להיטמן שם באמצע בית החיים, 'שהרי איזה נפטר יעבירו שם?!'.

ואכן, כשרבי נתן נפטר, הוא עלה תכף ב'מוצאי שבת' והורה לחפור את הקבר במקום בו רבי נתן טמון כיום. אנשי החברה קדישא הרי לא ידעו דבר, וכך הוה.

אמר על כך רבי אהרן הרב מברסלב: "איך וועל אים נישט מוחל זיין, נישט 'בעלמא הדין', נישט 'בעלמא דאתי', ער האט ביי מיר צוגענומען מיין אמת'ן חבר?" – "לא אמחל לו, לא בעולם הזה ולא בעולם הבא, הוא לקח ממני חבר אמיתי!".

(השואל: בעבר נהגו ללכת לציון של רבי נתן?) היינו הולכים, היינו נוסעים, היינו פעמים רבות בעשרה בטבת אצל הציון של רבי נתן, וגם במשך השנה; בוודאי, הרי היינו תושבי המקום, אז ידענו הכל.

(ר' מאיר: אבל בקברו של ר' אברהם ר' נחמן'ם - לא!) לא בגלל שלא הלכו, אלא משום שהיו שם גם קברים רבים אחרים.

ר' אברהם ר' נחמן'ם מעולם לא עלה לקבר אביו. הוא אמר כך: "אבי צדיק, מותר לגשת לקברו; אלא מה, מסביב יש קברים אחרים", ולכן לא רצה. מאידך הוא אמר: "אז איך גיי צום רבי'ן, רעד איך צום טאטן, דער טאטע איז ביים רבי'ן?" - "כשאני הולך לרבי, אני מדבר לאבי, אבי נמצא אצל הרבי!".

(השואל: מה הפירוש, זה שיש מסביב קברים - אז מה?) אנשים גדולים נוהרים מאוד.

לא הסכים שיתפרו לו מעיל חדש

לר' אברהם ר' נחמן'ם הרי היה יארצייט של אביו בכ"ו בניסן. רבי נחמן טולטשינער (אביו) הרי דאג ל'נר תמיד'לי. היו שהיטו אוזנם ושמעו את רבי אברהם מבקש על ציונו של הרבי, שיעמוד לאביו לזכות מה שדאג ל'נר תמיד'.

גם זה נובע מתמימות ופשיטות, הלא לרבי נחמן טולטשינער היו זכויות רבות!

באוקראינה לדאוג ל'נר תמיד' הייתה עבודה של ממש, בחורף בשלגים, בהחלקות ובקור העז.

לרבי נחמן טולטשינער היה מעיל פרווה פשוט. מישהו רצה לתפור לו מעיל יפה, ולצפות אותו בבד מהודר, אך הוא התנגד ואמר: "ניין, איך גיי דאך צום רבי'ן אויפן ציון אנציגנדן דעם 'נר תמיד'; און אין א גליטש זעץ איך זיך אוועק אויבן און איך גליטש זיך אראפ; אז איך וועל האבן א שיינע זאך וועל איך דאך שוין מורא האבן אז איך וועל עם קאליע מאבן, וועל איך שוין גיין ווינציגער צום רבי'ן אויפן ציון?" - "לא, הרי אני הולך לציון של הרבי להדליק את ה'נר התמיד'; ובזמן שיש קרח אני

¹⁰ עיין כוכבי אור שו"ס ב': וברב שקידת אבי על דלתי תמידות ה'נר הקדוש והנורא הנ"ל, חקר ודרש גם בדבר הפתילה איך לעשותה, ואודות הכלי שלא תהיה רחבה יותר מקפי שנסה ובחן לכל זה (פי במעוט רחבה נתוסף בכל שעה נקדה חדשה מהפתילה כנודע להבקי בזה). וגם שלא תהיה הכלי קצרה יותר מדאי.

מתיישב למעלה ומתגלש למטה; אם יהיה לי בגד יפה, אני כבר יחשוש להרוס אותו, וממילא אלך פחות לציון של הרבי!".

(השואל: איך הם היו יורדים בחזרה - אינני מבין, זה ממש הר?!?) כך, היו מטפסים עם הידיים והרגליים...

יש שם ארבעים ותשע מדרגות(!) כדי לעלות לציון של הרבי. בחורף, כשיש שלג כבד ואחר כך מגיע כפור, השלג הופך למשטח החלקה אחד גדול, אי אפשר לעלות, אז היו מטפסים כך על הידיים ועל הרגליים.

לפעמים, אחרי שכבר היו למעלה - פתאום מצאו את עצמם שוב למטה, החליקו... לא היה במה להיאחז. לפעמים היו מושחים את הידיים בחומר מונע החלקה, סוג של מלח/חול, כדי שיוכלו להיאחז מעט. [כתוב^{לח}, שגם המזבח היה זרוי מלח כדי שלא יחליקו]. לפעמים היו מפזרים חול ומושחים את הידיים, כדי שיידבקו מעט לכפור.

(ר' מאיר: היכן היו המדרגות?) מבית הכנסת; היתה שם ירידה לעמק ואז עליה; באמצע היה נחל קטן. לאחר מכן ר' אייזיק (אייזנשטיין, מאומן) בנה שם גשר קטן, קודם לכן גם גשר לא היה, והיו צריכים לעבור בתוך המים.

(ר' לוי יצחק מתאר:): כאן זה הבית כנסת, וכאן זה הציון, למטה היה עמק, והמדרגות היו בעליה מהעמק לכיוון הציון.

דיבור של הרבי

רבי אברהם ר' נחמן'ס אמר: יעדעס 'דיבור' וואס עס איז ארויסגעקומען 'מפיו הקדוש' פון דעם רבי'ן, דער 'דיבור' איז איצטער, און ער וועט זיין 'לעתיד', און ער

וועט זיין 'לאחר התחיה' אויך!" - "כל 'דיבור' שיצא 'מפיו הקדוש' של הרבי, הדיבור הזה קיים עכשיו, והוא יהיה 'לעתיד', והוא יהיה גם 'לאחר התחיה'!"

כל 'דיבור' שיצא מפיו הקדוש הוא הרי דיבור כזה שהוא אלקות, ו'אלקות' היא הרי 'נצחיות', הדיבור הוא אלקות, ולכן גם לאחר תחיית המתים יהיה הדיבור קיים.

כמובן עם 'סיבובים' אחרים שיהיו אז; וכי ניתן לצייר בכלל מה שיהיה 'לאחר התחיה'?! אך הדיבור הוא כזה מין 'נצחיות', כזה מין 'אמת', כזה מין 'אלקות', שהוא לעולם לא ייפסק.

ומאחר וכל דיבור כל כך חשוב, וכזה מין 'נצחיות', עד שהדיבור יהיה קיים אפילו לאחר התחיה, בוודאי עלינו לראות שכל דיבור של הרבי יהיה חשוב אצלנו מאוד!

מאחר וה'דיבור' יצא 'מפיו הקדוש', עלינו להחשיב מאוד את ה'דיבור' הזה; אפילו אם אינני יכול לקיים את ה'דיבור', עליו להיות חשוב בעיניי; עליי לבקש מהשם יתברך שאזכה לקיימו, ואף שאינני יכול לקיימו, קשה לי, אולם ה'דיבור' הוא הרי 'דיבור', ה'דיבור' הוא 'אמת', ואני צריך לאחוז ב'דיבור' הזה, לרצות את הדיבור הזה.

הלא גם ב'מצוות התורה' ישנן מצוות שקצת קשה לקיימם, אולם ה'דיבור' הוא 'דיבור'!

לכן באמת זכה רבי נתן להיות רבי נתן! לרבי נתן הייתה אמונה כזו ברבי, שכל 'דיבור' של הרבי היה אצלו בחשיבות, כל דבר.

הרבי אמר באמת¹²: "איר דארפט אים זייער דאנקען, ווען נישט ער וואלט פון מיר נישט געבליבן קיין איין בלעטל שמות!" - "עליכם להודות לו מאוד, לולא הוא לא היה נשאר ממני אפילו דף אחד של שמות!"

¹² עיין שיחות הר"ן אות קפ"ה: וְאָמַר בְּפִרוּשׁ בְּזֶה הַלְשׁוֹן: כָּל הַנְּהִיגָה וְהַנְּהִיגָה שְׁאֵנִי מְצִנָּה לַעֲשׂוֹת הוּא סֶגְלָה, וְתִקּוּן, וּמוֹעִיל עַל מֶה שְׁעֵבֶר, וְעַל הָעֵתִיד, וְלֵאחֶר הַהִסְתַּלְקוּת שֶׁל הָאָדָם, וְלִימּוֹת הַמְּשִׁיחַ, וְלַתְּחִיַּת הַמֵּתִים, וְלַעֲתִיד לְבוֹא.

¹³ חיי מוהר"ן אות שס"ט-ש"ע: גַּם שְׁלֹא בְּפָנֵי דְבַר עִם כְּמָה אֲנָשִׁים מֵאֲנָשֵׁי שְׁלוּמֵנוּ שֶׁיֵּשׁ לִי חֶלֶק גָּדוֹל בְּהַסְפֵּר (טאקע גָּאָר), וְאָמַר שְׁרָאוֹי לָהֶם לְהַחֲזִיק לִי טוֹבָה, כִּי אִם לֹא הָיִיתִי עוֹסֵק בְּזֶה לֹא הָיָה נִשְׁאָר אֶפְלוּ

ומדוע? כיוון שאצל רבי נתן כל דיבור היה כל כך חשוב, לכן באמת נשאר^{מא}!

כל ההשארה שיש לנו מהרבי כיום, העובדה שהיה באומן קיבוץ על ראש השנה, נסעו לשם, הכול הרי אך ורק בזכות רבי נתן!

בערב ראש השנה האחרון הוא שמע מהרבי את ה'דיבורים' (בגודל יקרת הראש השנה שלו). בח"י בתשרי הרבי כבר נסתלק, ובחיי רבנו כבר לא היה ראש השנה נוסף, שהרי בראש השנה הבא הרבי כבר לא היה בחיים. (ואף על פי כן) הרבי דיבר כל כך הרבה אודות הראש השנה שלו: "איך וויטש זיך" - "אחלי" - "צו זעהן די ליכטיגקייט פון די וועגן וואס איר פארט צו מיר אויף זיי!" - "אחלי שאזכה לראות אור בהירות הדרך שאתם נוסעים עליו אליי^{מב}". הרבי דיבר כל העת מראש השנה.

רבי נתן הבין מכך שרצונו של הרבי הוא שימשיכו לנסוע^{מג}!

כך אמר הרבי: "הלוואי" - "אחלי"; הלא רק לדבר שעתיד לבוא 'אני מיחל לו'.

"אחלי שאזכה לראות אור בהירות הדרך שאתם נוסעים עליו אלי!".

עלה אחד מספריו ... ענה ואמר אתם יודעים זאת שאם לא היה הוא לא היה לכם אפלו עלה אחד מהספר. (ואמר בלשון אשכנז, ווען ניט ער, וואלט איר ניט גיהאט אבאלעטל שמות).

^{מא} עיין חיי מוהר"ן אות שני^ז: וכמה פעמים הזהיר לכתב כל שיחה ושיחה ששומעין מפיו הקדוש, ואמר בשלמא דברים הנכתבים בספר, אם לא יזכר אותם עכשו יוכל לראותם וללמד בהם בפעם אחר, אבל כל הדברים שאתם שומעים מפיו, שוב לא תשמעו עוד פעם אחרת לעולם. על כן בודאי אתם צריכין לזכר מאד כל דבור ודבור, ולכתב הכל כל שיחה וספור (ומחמת זה התחלתי לכתב קצת שיחות ששמעתי מפיו הקדוש בעצמו או על ידי אחרים, אבל לא נכתב חלק מאלי).

^{מב} חיי מוהר"ן אות רצ"א: ובערב ראש השנה האחרון באומין דבר מזה ואמר בזה הלשון. (איך וויטש מיר אז איך זאל זוכה זיין צו זעהן דאס לעכטיקייט פון דיא וועגין וואס איר פארט אויף זייא צו מיר) אחלי שאזכה לראות אור בהירות הדרך שאתם נוסעים עליו אלי.

^{מג} עיין ימי מוהרנ"ת ח"א אות ס"ז: גם נתחזקתי תכף שאנחנו צריכים להתקבץ יחד על ראש השנה באומין כמו בחיים חיותו והיו לי על זה כמה ראיות מבארות מדבוריו הקדושים; גם עיין חיי מוהר"ן שם, ובאות ת"ו; ובפרפראות לחכמה תורה ס"א, אות ט"ו.

מה שיידך לומר 'אחלי'?! ברוך ה', כל אלו שהיו אצל הרבי אז, כל התלמידים, [למעט הרב רבי אהרן מברסלב שלא היה שם, אבל] כולם הבינו זאת, ואכן לראש השנה הבא (לאחר הסתלקותו) הם נסעו.

הכל נבע מכך, החשיבות של הרבי הייתה עצומה, והשם יתברך עזר שהדבר אכן הושרש, והתייסר העניין של ראש השנה!

אכן, רבי יודל היה כל כך חזק בעניין של ראש השנה, עד שבראש השנה הראשון (לאחר ההסתלקות) רצה להראות לעיני כל שרואים את הרבי, שהרבי נוכח עם ה'קיבוץ^{מ"ה}, והוא הכין עצמו לכך. אלא שבגלל אדם אחד השתבש הדבר, אחד מאנשי ה'קיבוץ' עיכב את העניין, ולכן נמנע ממנו להראות זאת.

ר' אורי מיאס

בחיי רבינו, ר' חייקל היה החזן אצל הרבי. אך גם זה לא היה בקביעות, ולא בכל פעם. לעיתים הרבי היה מצווה לאחד לגשת לפני העמוד מבלי שהתכוונן לכך מראש, ואף מבלי שיידע את הנוסח כלל.

ר' אורי מיאס^{מ"ה}, שהיה מחסידיו של הרבי, נהג לנסוע לרבי מעיר מגוריו יאס. כאשר ר' נחמן מוולטשינער שהה שם, ביאס שברומניה^{מ"ו}, סיפר לו ר' אורי על עצמו:

כאשר הגיע לרבי בתור אברך צעיר לאחר נישואיו, הביא עמו את מעות הנדוניה. הוא חשש שיגנבו ממנו את רכושו, ולכן לקח עמו את הנדוניה.

הוא סיפר שכאשר הגיע לראש השנה, היה שם ר' זלמן – מחסידיו של הרבי, שהיה 'חלפן', שולחני המחליף כספים. חלפן זקוק הרי לכסף רב כדי להחליף, ולאחר מכן

^{מ"ד} עיין ליקוטי תפילות - תפילה כ"ב בא"ד: ותעורר לב נשמת כל הצדיקים אמתיים אשר נשמתם בגבתי מרומים ברום המעלות בעולמות העליונים הקדושים שכל נשמות הצדיקים הקדושים האמתיים ירדו למטה בראש השנה ויהיו עמנו בקרב עמך ישראל ויעזרו אותנו להתפלל ולהתחנן בראש השנה.

^{מ"ה} מוזכר בכוכבי אור - אנשי מוהר"ן אות כ"ט בשם 'ר' עירא' בין העובדי ה' מתלמידי רבינו.

^{מ"ו} כדי להדפיס שם כרך ראשון של ליקוטי הלכות (או"ח, ח"א) כמובא בכוכבי אור שו"ס אות מ"ז, עיי"ש.

הוא מחזיר את הכסף. ביקש ר' זלמן מר' אורי: "הלא אתה בא לכאן על ראש השנה, הלווה לי את כספך, ואחרי ראש השנה אחזיר לך את הכסף!".

(ר' מאיר: היה זה ר' זלמן הקטן?) לא, מ'שהו אחר.

בקיצור, הוא הלווה לו, למה לא?! ואצל ר' זלמן אירעה גניבה, גנבו ממנו את הכסף, הגויים שם חטפו ממנו את הכסף, ולא היה לו איך להחזיר.

מאחר והוא לקח גם מהרבי, הוא לווה כסף גם מהרבי, אז הוא החזיר קודם כל לרבי את הכסף, ולר' אורי הוא נשאר חייב.

התחיל ר' אורי לצעוק: "גוואלד, אני הרי לא יכול לחזור הביתה, אין לי את הנדונייה, הרי לא יכניסו אותי הביתה!". פעם נדוניה הייתה - - הוא התחיל לצעוק בקול מר.

הרבי שמע זאת. (חסר). ר' זלמן כבר החזיר לרבי, אך בגלל שהוא צעק, הרבי נתן לו את הכסף שלו.

ניגש רבי נתן לר' אורי: "אתה לוקח את הכסף של הרבי?". הלא הוא החזיר את הכסף הזה לרבי. רבי נתן פעל עליו עד שהוא נאלץ להחזיר לרבי את הכסף בחזרה.

רבי נתן ידע מה המשמעות "כסף של הרבי"; הרבי מדבר שם על ה"גוונין עילאין".

ר' זלמן הרי כבר החזיר לרבי, ורק בגלל שהוא צעק הרבי נתן לו את הכסף.

סיפר ר' אורי שהוא נסע בחזרה מאותו ראש השנה עם לב כבד כלפי רבי נתן.

הוא היה אדם גדול, ר' אורי. הרבי ניגש פעם לר' אורי בערב ראש השנה ואמר לו: "אורי, גיי אריין צו חייקל'ען איבער'חזר'ן אביסל דעם נוסח, וועסטו דאווענען מארגן שחרית!". - "אורי, תיכנס לחייקל לחזור עמו מעט את הנוסח, ומחר תתפלל שחרית!".

הוא מעולם לא ידע להתפלל כשליח ציבור, יהודי עובד ה', שלא מבין דבר בנוסח התפילה. נו, אולם הוא חייב הרי לציית לרבי, הוא ניגש להתפלל שחרית, 'צעק ובכה'.

אדם שאינו מכיר את הנוסח מתעיף עוד יותר; הנוסח עוזר לחזן מעט, אך כשאנו יודע את הנוסח, הוא צועק ומתייגע עוד יותר.

לאחר התפילה הוא היה מותש מאוד, עד כדי כך שלא היה מסוגל אפילו לדבר, ומרוב עייפות חטף תנומה.

כשהתעורר, הציבור כבר היה במקווה, לקראת התקיעות. הוא רץ למקווה, וכשחזר - רבי נתן חיפש אותו - 'רבי נתן מחפש את ר' אורי': "אורי, הרבי ציווה שתיגש להתפלל גם מוסף!".

מוסף? הוא לא יודע כלום, אין לו מושג. אמר לו רבי נתן: "הרבי ציווה, הרבי ציווה!". בלית ברירה הוא ניגש והתפלל גם מוסף.

מבינים ממילא איך הוא התפלל מוסף - [תפילת המוסף כבר הייתה ספוגה כולה בדמעות]. לאחר התפילה ניגש אליו הרבי, טפח על שכמו, ואמר: "אורי, דו האסט געמאכט גוט! דו האסט געמאכט גוט!" - "אורי, עשית טוב! עשית טוב!".

הרבי נהג להזמין לקידוש של ראש השנה גם את ה'בעל שחרית' וגם את ה'בעל מוסף'. (אמר הרבי לרבי אורי:) "נאך דיר קומט דאך צוויי מאל קידוש, דו האסט געדאוונט אי 'שחרית' אי 'מוסף'!" - "אבל לך הרי מגיע פעמיים קידוש, שהרי התפללת גם שחרית וגם מוסף!"; את כל זה סיפר לרבי נחמן טולטשינער.

רבי חייקל היה חזן, בעל תפילה נפלא. הרבי הרי אמר לרבי חייקל: "דו וועסט זיין א חידוש אין דייך זאך (- חזנות) אזוי ווי איך אין מיין זאך!" - "אתה תהיה חידוש בענין שלך (בחזנות) כשם שאני חידוש בענין שלי^{מח}!".

ופעם אחת הורה הרבי לאדם שאינו יודע כלל את נוסח התפילה, שאינו יודע דבר.

"מה אמרת?" - "אני רק צעקתי ובכיתי, צעקתי ובכיתי!".

^{מח} עיין שיח שרפי קודש (ישן) ח"ה, אות ס"ח: רבינו אמר פעם לרבי חייקל: הייתי רוצה שתקבל על עצמך משרת החזנות, ותהיה אתה חידוש בענין שלך כמו שאני חידוש בענין שלי, כי המשיך לו רבינו כח הנגינה משרשה, ולא הסכים לזה רבי חייקל כי לא היה הדבר לפי כבודו שיתפרנס מתמיכתן של אחרים וכו' וכו'.

נו, הרבי הרי ידע מי הוא; "נו, טוב עשית, טוב עשית!".

הרבי כן אהב נוסח, הרבי אחז מנוסח; אך לעיתים המציאות הייתה כזו.

"הכל לפי גודל האמת"

האמת שהייתה אצל הרבי - הרבי אמר^{מט}: "איך האב איך אריינגעבראכט אסאך אמת!" - "הכנסתי בכם הרבה אמת!" זהו דבר ש"עולה על הכל", זה "עולה על הכל"!

ה"אמת" שאדם מוציא מפיו, ומי מדבר כשמגיעים הימים הנוראים, זהו דבר עצום ש"בוקע רקיעים", בוקע רקיעים!

אותו ר' אורי היה כזה; כשהרבי אמר לו "טוב עשית, טוב עשית", הכוונה היא - למעלה, בשמיים, פעלת טוב!

למעלה מתפעלים רק מ"אמת"; ככל שיש באדם יותר "אמת", כך ההתפעלות למעלה גדולה יותר; בכל דבר זה כך; צריך לבקש הרבה מאוד מהשם יתברך; הרי למעלה משתוקקים רק אל ה"אמת".

הרבי אומר בתורה קי"ב^{נא}: על כל פנים יראה לדבר הדבור באמת, באיזה מדרגה נמוכה שהוא.

^{מט} עיין חיי מוהר"ן אות תקל"ח.

^י עיין ליקוטי מוהר"ן ס' ט' אות ג': ודע, שהכל לפי גדל האמת, כי עקר האור הוא הקדוש ברוך הוא, והקדוש ברוך הוא עצם האמת, ועקר השתוקקות של השם יתברך אינו אלא אל האמת.

^{נא} וזל"ש: והעקר, שבתפלתו ותחנתו ובקשתו, אף על פי שאי אפשר לו לדבר שום דבור בתפלה ותחנונים, מגדל החשך והבלבול המסבב אותו מאד מאד מכל צד, אף על פי כן, על כל פנים יראה לדבר הדבור באמת, באיזה מדרגה נמוכה שהוא.

כתוב שכל הקלקולים מהעבר, כל מה שפגם, מסתירים את האמת, הם מסתירים את האמת. הרבי מדבר בתורה נ"א^ב: "וְאָמַת אֵי אֶפְשָׁר לְדַבֵּר, כִּי אִם כְּשֶׁמְזַכֵּךְ מִקֶּדֶם אֶת הַדְּמִים".

אף על פי כן, יש לפעמים; הלא הרבי אומר "באיו מדרגה נמוכה שהוא"; למרות שהוא עדיין לא "זיכך את דמיו", יש לפעמים אדם שהוא כל כך שבור בתוכו, שיוצא ממנו "דיבור אמת".

ר' אברהם ר' נחמן'ס אמר באמת: הרבי מדבר שם^ב: "וְהַמְשָׁכִיל הַמְבִּין יֵשׁ לוֹ לְהַתְפַּלֵּל כָּל יָמָיו, שְׂיִזְכָּה פֶּעַם אֶחָד כָּל יָמֵי חַיָּיו, לְדַבֵּר דְּבוּר אֶחָד שֶׁל אֱמֶת לְפָנֵי ה' כְּרָאוּי". נענה ר' אברהם ר' נחמן'ס ואמר: "על פי רוב, אותו 'דיבור אמת' נפלט דווקא בזמן של ירידה!".

מדברים הרי מיהודי ירא שמיים, כשיש לו ירידה הוא מרגיש שבור בקרבן, ואז הוא יכול לחטוף מהר יותר את אותו 'דיבור אמת'.

ומתי זה בא? האדם אינו יודע 'מתי', הוא אינו יודע מה נחשב ל'ירידה' ומה אינו נחשב ל'ירידה'.

לכן נענה רבי נתן ואמר: "אני יכול לומר פירוש על ה'מהר"ם שיף' הקשה ביותר; אך על בן אדם אינני יכול לומר שום פירוש; שהרי העיקר הוא 'לב נשבר ונדכה אלוהים לא תבוה', ומי יכול לדעת למי יש באמת 'לב נשבר'? רק הקדוש ברוך הוא בעצמו^ג!".

^ב וזל"ש: אי אֶפְשָׁר לְדַבֵּר שָׁקֶר, עַד שְׂיַעֲכֹר אֶת דְּמָיו. וְאָמַת אֵי אֶפְשָׁר לְדַבֵּר, כִּי אִם כְּשֶׁמְזַכֵּךְ מִקֶּדֶם אֶת הַדְּמִים.

^ג וזל"ש: וְהַמְשָׁכִיל הַמְבִּין יֵשׁ לוֹ לְהַתְפַּלֵּל כָּל יָמָיו, שְׂיִזְכָּה פֶּעַם אֶחָד כָּל יָמֵי חַיָּיו, לְדַבֵּר דְּבוּר אֶחָד שֶׁל אֱמֶת לְפָנֵי ה' כְּרָאוּי.

^ד עיין ליקוטי מוהר"ן תניינא סי' א' מש"ש רביז"ל, מי הוא זה שיכול לדון ולדעת מקומו של חברו, עיי"ש; גם עיין שיחות הר"ן אות י"ד שאיש כשר הוא ענין אחר לגמרי אע"פ שהולך עם דקין וכרכשות ואיברים כשאר כל העולם, עיי"ש.

על כן צריך רק לבקש מהשם יתברך: "אוי, שכל מה שאני עושה יהיה ב'אמת', שלפחות יהיה ב'אמת'!".

הגמרא אומרת באמת¹¹, 'שלשה דברים מזכירים עונותיו של אדם'; האחד 'עיון תפילה'. מהו 'עיון תפילה'? שהאדם מעיין בתפילתו ותוהה: "מדוע אינני נענה, הרי התפללתי?!", או אז מזכירים לו עוונותיו: "וכי תפילתך כה חשובה עד שאתה כבר 'מעיין' ובודק מדוע אינך נענה?!"¹².

מדוע? משום שעיקר החשיבות היא הרי רק ה'אמת', ומה אתה יודע אם זה ב'אמת'. אדם צריך לעשות ולעשות ולעשות, ושזה יהיה ב'אמת'.

לכן באמת כל כך חשוב ונעלה ענין זה של 'לדבר דיבורים לפני השם יתברך'; השם יתברך הוא הרי 'מקור האמת', ממילא צומחת באדם איזושהי נקודה של 'אמת', יש לו שייכות כלשהי להשם יתברך, הוא מספר הכל להשם יתברך, הוא משיח לפניו את כל לבו, ומשתרשת בו איזה נקודת אמת - וזהו העיקר!"

וזהו עיקר החשיבות! למעלה משתוקקים רק ל'אמת'!

מעלת לימוד פוסקים

(לומד חיי מוהר"ן סימן פ"ב)

¹¹ ברכות נ"ה ע"א.

¹² עיין ליקוטי הלכות הל' מתנה ה"ה אות מ"ו.

¹³ עיין השתפכות הנפש אות ע"ז (עפ"י ליקו"ה הל' יין נסך ה"ד): צריך לחפש ולחקר מאד אחר האמת כדי לשוב אל השם באמת כי אולי מטעה אותו דעתו באיזה דרך לא טוב חס ושלום, מחמת שלא זכה לצייר אור התורה כראוי, מחמת שכלי המחין שלו אינם בשלמות מחמת פגם הברית ועקר התקון לכל זה הוא צעקה ותפלה ושיחה והתבודדות בינו לבין קונו, שצריכין לצעק הרבה לשם יתברך שיוליכנו בדרך הישר והאמת תמיד, כמו שצעק דוד המלך, עליו השלום, הרבה על זה, הורני ה' דרכך אהלך באמתך הורני ה' דרכך ונחני בארץ מישור וכו' הורני ה' דרך חקיה וכו' שלח אורך ואמתך המה ינחנו וכן הרבה מאד. כי צריכין לזכות גדול וישועה ורחמים גדולים והשתדלות וגייעה גדולה כל ימי חייו, שיזכה לילך בכל עת בדרך הקדש באמת לאמתו.

"שְׁנַת תַּקֵּם"ו. בְּרַסְלָב. פְּרַשַׁת וַיְחִי. אַחֲרֵי שֶׁהֵייתִי מִקֶּדֶשׁ הַלְבֵנָה
בְּעַצְמִי"

- זה מספר רבי נתן על עצמו;

"וְאָמַר לִי אִם הָיִיתֶם שְׂמֵחִים הָיָה טוֹבָה גְּדוֹלָה לְהַעֲוֹלָם.

"אַחֲרֵי כֵן סִפֵּר זֹאת שֶׁרָאָה בַּחֲלוֹם, הָיוּ הַזֵּלְבִים חֲתִילוֹת רַבּוֹת
מְאֹד וְהָיוּ פּוֹרְחִים אַחֲרֵיהֶם צִפְּרִים רַבִּים מְאֹד, גִּזְמָא גְּדוֹלָה,
וְשָׂאֲלֵתִי לְאוֹתוֹ שֶׁאֶצְלִי: 'עַל מָה הֵם פּוֹרְחִים הַצִּפְּרִים שֶׁאַחֲרֵיהֶם?'
וְאָמַר לִי שֶׁהַזֵּלְבִים לֵעֹזֵר לְאוֹתָן הַחֲתִילוֹת. וְשָׂאֲלֵתִי: 'אֵיךְ יַעֲזֹרוּ
לָהֶם?' וְהָשִׁיב לִי שֶׁהַצִּפְּרִים הָאֵלֹוּ מְנִיחִין מַעֲצָמָם לַחָה, שֶׁעַל יְדֵי
אוֹתָהּ הַלַּחָה נִסְתַּלְקִים שְׂכַנְגָּדָם; וּבָזֶה הֵם עוֹזְרִים לְאוֹתָן הַחֲתִילוֹת.
וְהָיָה קִשָּׁה לִי זֹאת, חֵלָא בְּמָקוֹם תְּהוּא שְׂמִנְיָחִין הַלַּחָה נִמְצָאִים
אוֹתָן הַחֲתִילוֹת גַּם כֵּן שֶׁם וַיִּזִּיק לָהֶם גַּם כֵּן.

"בְּתוֹךְ כֵּן רָאִיתִי וְהַחֲתִילוֹ הַצִּפְּרִים לְהוֹרִיד עַצְמָן לַמָּטָה עַד
שֶׁעָמְדוּ בָלֵם עַל הָאָרֶץ, וְהָלְכוּ אַחֲרֵי הַחֲתִילוֹת וְהָיוּ מְלַקְטִים מִן
הָאָרֶץ בְּפִיהֶם. וְהַדָּבָר שֶׁלִקְטוּ הָיָה דָּבָר עָגֹל וְלֹא הָיָה דָּבָר מֵאֲכָל.
וְהָיָה קִשָּׁה לִי, אֵיךְ יָבוֹאוּ וַיִּלְכוּ אֵלֹו הַצִּפְּרִים אַחֲרֵי הַחֲתִילוֹת, כִּי
בַּחֲלִיבָה הָאָדָם הוֹלֵךְ מִתְּרֵה יוֹתֵר מִן הַצִּפְּרִים, וּמֵהוּ זֶה שֶׁמְלַקְטִים?
וְאָמְרוּ לִי שֶׁזֶה שֶׁמְלַקְטִים, מִזֶּה נַעֲשֶׂה לַחָה חֵנ"ל שְׂמִמִּית אוֹתָן
שְׂכַנְגָּדָם כֵּנ"ל, וּבְכָל מָקוֹם שְׂמִנְיָחִין הַלַּחָה, עַל יְדֵי זֶה נִסְתַּלְקִים
וּמֵתִים שְׂכַנְגָּדָם בְּמָקוֹם שֶׁהֵם (וְהָיָה קִשָּׁה לִי כִּזֶּה בְּמָה דְּבָרִים וְאֵינִי זוֹכֵר).

"וְנִכְנַסְתִּי לְמָקוֹם מִצְנֶע וְרָאִיתִי שֶׁהָיָה פֶתַח נִמְךָ מְאֹד, וְנִכְנַסְתִּי
לָשֵׁם וְשָׁכַבְתִּי עַצְמִי שָׁם וְלֹא הָיוּ שׁוֹם חֲלוֹנוֹת בְּאוֹתוֹ הַחֲדָר, וְהָיָה
שָׁם חֲשֹׁךְ. וְנִכְנַסְתִּי לָשֵׁם, שֶׁהֵייתִי רוֹצֶה לְהַתְחַבֵּא, וְנִתְחַבַּאתִי שָׁם.
בְּתוֹךְ כֵּן הִתְחִילוּ לִבְנֵם לָשֵׁם כָּל הַצִּפְּרִים, וְהֵייתִי רוֹצֶה לְגַרְשֵׁם
וְהֵייתִי מִפְּרִיָּהֶם בְּיָדִי, וְעָמְדָה שׁוֹנָרָא [חֲתוּל] בְּפָנֵיהֶם. וְדָרָךְ

הצפרים לברח מפני השונרא ומחמת זה נכנסו בלם לתוך החדר.
ובל מה שהייתי מפריחם בדי לא הועיל מחמת השונרא.

"ושאלתי על מה הם באין לבא, ואמרו לי שהם באין לבא
להיות להם פאקין [אבעבועות]. ושאלתי: 'למה זה' ואמרו לי
שהלחה של הפאקין, היא הלחה הנ"ל שממיתה אותם שפנגדם.
ושאלתי: 'הלא מפאקין יכולים למות מהם גם כן?' ואמרו לי שכן
הוא באמת, ומאותן הנבלות שמתין מהם, זה מויד לאותו המקום
שהם מתים שם. והיה לי צער גדול, כי יראתי שלא אגוע חם
ושלום מפרחון הנבלות, כי היו שם צפרים הרבה מאד, והייתי
מתפלל להשם יתברך על זה. בתוך כך עברו עליהם הפאקין וחזרו
לברייתן ופרח משם צפור בשמחה ובן פרחו בלם אחריו, ונעשה
צעקה בעולם: 'מזל טוב, מזל טוב', וגם אני שאנתי 'מזל טוב'."

- "גם אני צעקתי 'מזל טוב'."

אפילו כשיש לפעמים שיחה מהרבי שיש לנו בה איזה הרגשה מועטת, אנו מבינים
"משהו" בשיחה הזו, עדיין תקף הדיבור שאמר הרבי: "אזוי ווי די וואס זיי קריגן אויף
מיר - ווייסן נישט פון מיר, אזוי די וואס ווייסן פון מיר - ווייסן אויך נישט פון מיר;
נאר נתן, נפתלי אביסל!" - "כשם שאלו החולקים עלי אינם יודעים ממני, כך אלו
היודעים ממני - גם הם אינם יודעים ממני; רק נתן, ונפתלי מעט!"

הלא שיחה זו (מחיי מוהר"ן הנ"ל) אין מבינים מה טמון בה, וגם מה שנדמה לנו שאנו
כן יודעים, גם כן איננו יודעים.

רבי נתן הרי אמר כך: "שום דבר אינו ברור אצלו, מלבד שלושה דברים שהם אצלו בבירור גמור: שצריך להיות אצל הרבי בראש השנה; שצריך ללמוד בכל יום שולחן ערוך^{נח}; והתבודדות^{נט}!"

- זהו אצלו "בבירור" - שלושת הדברים הללו^ס.

אמנם יש לנו דברים רבים, אך שלושת הדברים הללו הם עניין שורשי; כל השלושה הם ענין של "משפט": 'ראש השנה' הוא 'משפט', 'שולחן ערוך' זה הרי 'משפט', וגם 'התבודדות' היא בבחינת 'משפט'^{סא}.

זה אצלו "בבירור" - שדברים אלו צריכים להיות בכל יום!

העניין של "שולחן ערוך" היה אצל הרבי יסוד גדול ב"תורה"!

אכן בתורה "ימי חנוכה" אומר הרבי^{סב}; הרבי מדבר שם מ"תורה ותפילה" ו"שידוכים". "תורה" - אומר שם הרבי - זה "הלכה", ו"תפילה" זה "תורה והודאה", וכן עניין ה"שידוכים". וזהו "א-ל אלוהים ה'": "א-ל" זה "תפילה", "אלוהים" זה "תורה", ו"ה'" זה "שידוכים". וכל זה הוא בבחינת "אמת": התורה היא "תורת אמת"

^{נח} עיין שיחות הר"ן אות כ"ט: ועל למוד הפוסקים הזהיר מאד מאד ביותר מכל הלמודים; גם עיין שם אות קפ"ו: יש הנהגות שצנח לנהג אותם כל ימי חייו, כגון למוד הפוסקים שעל זה הזהיר בפרוש לנהג זאת כל אחד ואחד כל ימי חייו.

^{נט} עיין שיחות הר"ן אות קפ"ה: גם זאת היתה הנהגה כללית שהזהיר את כל אחד ואחד. דהיינו להתבודד בכל יום ויפרש שיחתו לפני השם יתברך ולבקש מלפניו רחמים ותחנונים לזכות להתקרב לעבודתו יתברך.

^ס עיין מכתבי ר' נתן בר"י - בכמתב מיום ה' ויקה"פ תר"ם: כך שמעתי מאדמו"ר מו"ה נתן זצ"ל קודם הסתלקותו הקדוש והטהור וכך אמר בלשונו הקדוש שב"ה יש לנו עתה ג' הלכות מבוררות: על ראש השנה צריכין לנסע, ושולחן ערוך צריכין ללמוד, והתבודדות צריכין בכל יום; גם עיין ביאור הליקוטים על תורה ס"א אות ס"א: ששמעתי מאבי ז"ל בשם מורנ"ת ז"ל, שלא נמצא לו בירור ההלכה והמשפט הנ"ל, זולת בג' דברים. חיוב ללמוד הפוסקים בכל יום ויום. וחיוב התפלה והבקשה, לחדש בה בכל יום כפי מה שעובר עליו. וחיוב אסיפת הנפשות בראש השנה למקום גניזתו הקדושה, עכ"ל.

^{סא} עיין ביאור הליקוטים בהמשך שם.

^{סב} ליקוטי מוהר"ן תניינא סי' ב' אות ד'.

– כל חשיבותה היא ה"אמת"; תפילה היא "לכל אשר יקראוהו באמת"; ושדוכים – "אשר הנחני בדרך אמת"^{סג}.

רואים מכאן שלרבי יש תורה של "תורה ותפילה": "תורה" זה לימוד הלכות, ו"תפילה" זה תורה והודאה.

רואים אם כן, שאצל הרבי העניין של "לימוד הלכות" היה יסוד ביהדות! לימוד הלכות, לברר את ההלכה.

הרבי אומר בתורה ח'^{סד}: "אי אפשר לברר את ה'טוב' מן 'הרע' כי אם על ידי לימוד הלכות!".

אצל האדם מעורבים 'טוב ורע', ארבעת היסודות; ויש לברר את ה'טוב' מן ה'רע' כדי שיישאר באדם רק ה'טוב המבורר'. על ידי 'לימוד הלכות' שהוא מברר את ההלכה; הלא לפני כן התורה מעורבת אצלו, ועל ידי 'לימוד הלכות' הוא מברר את ה'תורה', את ה'טוב מן הרע', 'כשר ופסול', 'טהור וטמא', 'מותר ואסור'; וכך גם בעצמו הוא יכול לברר (את הטוב מן הרע).

אנשי שלומנו ידעו שצריכים 'שיעור קבוע' גדול ללימוד הלכה! בעניינו של הרבי זהו 'יסוד'^{סה}!

הלא את הש"ס מסיימים במאמר זה^{סו}: "כל השונה הלכות בכל יום מובטח לו שהוא בן עולם הבא, שנאמר 'הליכות עולם לו', אל תקרי הליכות אלא הלכות!" – כך מסתיים

^{סג} עיין כל זה שם בפנים התורה אות ד'.

^{סד} אות ו', וזל"ש: ולבוא לזה להפריש ולהבדיל ולבטל הרע מהטוב הוא על ידי תורה ותפילה, ולמוד התורה יהיה ללון לעמקה של הלכה, הינו ללמד פוסקים. פי יש בהתורה אחיזת הטוב והרע, שנאחזין מבחינת אסור והתר, טמא וטהור, כשר ופסול, שיש בהתורה; וכל זמן שאינו מברר ההלכה הוא מערב טוב ורע; ועל כן אינו יכול להפריש ולבטל הרע מהטוב, והוא בבחינת (משלי י"א): "ודרש רעה תבואנו"; עד אשר הוא מעין ומברר הפסק הלכה ומברר האסור והמתר וכו', דהינו על ידי למוד פוסקים, אזי מפריש הטוב מהרע.

^{סה} עיין ליקוטי הלכות הל' פסח ה"ד אות ג': פסקי הלכות, שהם עקר תקון חטא אדם הראשון והם כלל כל התקונים של כל החטאים, כמו ששמעתי מרבנו זצ"ל, וכמבאר במאמריו הקדושים כמה פעמים.

^{סו} נדה ע"ג ע"א.

הש"ס; והתחלת הש"ס היא - "ברכות" - 'תודה והודאה'; אכן שני אלו, הסוף הוא 'הלכות' והתחלה היא 'תודה והודאה'.

להאמין באמונה פשוטה ברבי שעיקר החשיבות של לימוד ה'תורה' זה לימוד 'הלכות'. אם כן, מוכרחים ללמוד הרבה הלכות.

ומתי בעיקר? העיקר הוא בימי הנעורים, 'גירסא דינקותא'^{טו}, להקדיש את ימי הנעורים לתורה; לעת זקנה האדם כבר נשרך, אדם זקן הולך בקושי, בקושי הוא הולך; הלא העיקר הם ימי הנעורים, אז ברוך ה' כל הכלים הם עדיין "כלים", ה'זיכרון' וה'תפיסה', הכל עדיין עובד^{טז}.

הרבי אומר שם בתורה^{טז}: "כשנתחדש הלכה, נתחדש שכל וידיעה!" כל 'הלכה' היא עוד 'שכל וידיעה'.

לעיתים נדמה לאדם - אף על פי שיש לו אמונה ברבי, והוא מאמין בכל דיבור של הרבי - נדמה לו משום מה: 'הלכות' - זה סדר לימוד! אני יודע?! הוא מתחיל להסתפק אם אכן זהו סדר לימוד.

צריך להאמין ברבי ב'אמונה פשוטה', שהרבי הוא צדיק האמת ומנהיג האמת והוא יודע את עניינו של כל אחד ואחד - והוא אומר כך! 'להניח בצד'. 'להניח את השכל בצד'.

צריך שחלק ניכר מה'לימוד' יהיה 'לימוד הלכות'!

^{טו} גמ' שבת כ"א ע"ב; גם עיין אבות פ"ד מ"כ, 'הלומד ילד למה הוא דומה' וכו'; ועיין רבינו בחיי על זה שם, וז"ל: אמרו מחברי המוסר (מבחר הפנינים) הלימוד לנערים ככתיבה על השיש, והלימוד לזקנים ככתיבה על החול, כלומר, שהוא נמחה ואינו ניכר כלל, כך דיו כתובה על נייר מחוק אין הכתיבה מתבארת וניכרת שם.

^{טז} עיין ספר המידות ערך 'תשובה' אות ע"ג: הַעֲבָדוֹת שְׁאֵדָם עוֹבֵד אֶת הַשֵּׁם בְּבַחֲרוֹתוֹ כָּל יוֹם, עֲרֹכּוּ יָקָר מְשֻׁנִּים רַבּוֹת שֶׁל עֲבוֹדָה לְעֵת זְקֵנָתוֹ.

^{טז} אות ב'.

^ע עיין ספר המידות ערך 'לימוד' אות י': כָּל יְדִיעָה בְּמִשְׁפָּטֵי הַתּוֹרָה, הֵן מִצְוֹת שְׂבִין אֲדָם לַחֲבֵרוֹ הֵן מִצְוֹת שְׂבִין אֲדָם לְקוֹנוֹ, הַיְדִיעָה הַזֹּאת בְּעֶצְמָהּ הִיא הַצִּלְחַת הַנֶּפֶשׁ.

לפרש שיחתו בכל יום

כמו כן נכון הדבר גם לעניין 'התבודדות'; גם בהתבודדות יכול להיות אותו הדבר, לעיתים עלול האדם לחשוב - 'הרי זה ביטול תורה, למה אני צריך את זה? אני יכול בזמן הזה להמשיך ללמוד, אלמד בזמן הזה' - גם כאן צריך אמונה ברבי; אחרי שהרבי אומר שהתבודדות זה כזה מין יסוד בעבודת השם, וכל הדיבורים שהרבי מדבר מענין התבודדות - מניחים הכל בצד. מניחים את השכל בצד. 'אמונה'. "ויאמינו בה" ובמשה עבדו", זהו דבר אחד.

היה אחד שהיה מגיע לרבי, ולא היו לו 'דיבורים' לדבר לפניו. אמר לו הרבי: "דו זאלסט רעדן צום אויבערשטן, וועסטו קענען רעדן צו מיר אויך!" - "תדבר להשם יתברך, ואז תוכל לדבר גם אליי".

ופעם אחת היה להפך, אחד שלא היו לו דיבורים להשם יתברך, (אמר לו רבינו): "ווען דו זאלסט רעדן צו מיר, וואלסטו געקענט רעדן צום אויבערשטן!" - "אילו היית מדבר אלי, היית יכול לדבר להשם יתברך!".

(השואל: כך אמר לו הרבי?) כן; פעם אחת היה גם 'דיבור' כזה^{עב}.

כל דבר שאני אוהז בו כעת, עלי להשתמש בו כעת; אם כעת אני אוהז בכך שאני רוצה לדבר 'דיבורים' להשם יתברך, עלי לדעת - אם אדבר להשם יתברך, אוכל לקבל גם את נקודת הצדיק, אוכל ללמוד את הספר אחרת, ולקבל אחרת את נקודת הצדיק; וכאשר מגיעה אליו נקודת הצדיק, הספר, וכן הלאה, עלי לדעת - שאם יהיה לי זאת, אוכל לדבר אחרת להשם יתברך.

^{עא} שיחות הר"ן אות רל"ב: עוד שמעתי מפי הנ"ל שפכמה פעמים נכנס אליו ורצה לדבר עמו. ולא היה יכול לפתח פיו לדבר לפניו מה שבלבו. ופעם אחת היה עומד ומשמשו, והיה בדעתו לדבר עמו מיד אבל לא היה יכול לפתח פיו כלל. ואחר כך צנה רבנו זכרוננו לברכה, שיושיט לו מנעליו לנעלם לכבוד שבת. כי היה אז אחר יציאה מהמרחץ בערב שבת. ואז בעת שהושיט לו מנעליו ענה רבנו זכרוננו לברכה, מעצמו ואמר לו: תרגיל עצמך לדבר לפני השם יתברך ואז תוכל אחר כך לדבר עמי גם כן.

^{עב} לציין ששיחה חדשה זו נדפס כאן לראשונה.

הלא אלו דברים יסודיים, יסוד נצחי; ככל שהאדם מדבר יותר דיבורים להשם יתברך, ומדבר יותר דיבורים עם הצדיק, זה מה שהופך אותו לאדם אחר לגמרי.

הלא הרבי אמר^ע: יכול להיות יהודי ירא שמים גם בלי 'התבודדות', אלא שהוא מה שקורין 'פלוטעס' (מבולבל).

מה הפירוש 'פלוטעס'? אדם שאינו מיושב בדעתו, 'פלוט'. הרבי רצה מאוד שנהיה מיושבים בדעתנו, אל תהיה 'פלוט'. על ידי 'התבודדות' האדם נהיה מיושב בדעתו.

ברוך ה', הלא יש לנו אמונה ברבי, אנו מאמינים ברבי; כל דיבור של הרבי צריך להיות חשוב בעינינו - "זהו זה", "זהו זה", "זהו זה", "זהו זה" וכו'! אם אציית לרבי, יהיה לי - -

ואם לאו, הרי זה סימן שהאמונה אצלי אינה בשלימות, וכשהאמונה אצלי אינה בשלימות, זהו כבר עניין אחר; על כך אומר הרבי בתורה ס"א ע"ד, שאז ניזונים מ"מותרות", והמוח הופך להיות מוח של "מותרות", ואי אפשר לברר את ההלכה.

לכן באמת, דואג חידש הלכה כזו ש"דוד אסור לבוא בקהל", משום שפגם ב"אמונת חכמים"; מאחר והוא רדף את דוד המלך, היה לו מוח של "מותרות", והיה יכול לחדש הלכה כזו ש"דוד אסור לבוא בקהל"ע"ה.

^ע שיחות הר"ן אות רכ"ח: שמעתי בשמו שאמר: בודאי נמצאים כשרים אף על פי שאין להם התבודדות. אבל אני קורא אותם "פלייטיס" מבהלים ומבלבלים. ופתאום פשיבוא משיח ויקרא אותם יהיו מערבים ומבלבלים. אבל אנחנו נהיה דומים כמו האדם אחר השנה שדעתו נוחה ומישבת היטב כן תהיה דעתנו נוחה ומישבת עלינו בלי מהומה ובלבול.

^{עד} אות א', וז"ש: כשפוגם באמונת חכמים, אזי נדון ביגיעת בשר, הינו במותרות. כמו שאמר רז"ל (ערויבין כ"א): 'הלועג על דברי חכמים נדון בצואה רותחת', כמו שכתוב: "ולחג הרבה יגיעת בשר". והוא מדה כנגד מדה, כי הוא אינו מאמין בדבריהם, ומלעיג עליהם, ודבריהם הם אף למותר אצלו, על כן נדון במותרות. וכל המשפטים הן מן המח, בבחינת (מלכים א ג): "וייראו מפני המלך כי ראו כי חכמת אלקים בקרבם לעשות משפט". והמח, הוא לפי המזון, וכשהגוף נקי, אזי המח ברור, ואזי יכול להוציא משפטי אמת, הנהגות ישרות. אבל כשנדון במותרות, על ידי פגם אמונת חכמים כנ"ל, אזי עולים עשנים סרוחים אל המח, ומערבים ומבלבלין דעתו. ואזי אינו יכול להוציא משפטי אמת.

^ע כמו שביאר רביז"ל שם בהמשך, וז"ל: דואג, על ידי שלמודו היה מבחינת אלו המותרות, בבחינת הנאמר בדואג (שמואל א כ"א): "ושם איש מעבדי שאול נעצר לפני ה' ושמו דואג וכו' ופרש רש"י: 'עוצר

לכן באמת צריך לדבר רבות מגדולת הרבי, כדי שתהיה לנו אמונה ברבי.
כל "דיבור" של הרבי שיצא מפיו הקדוש הוא "דיבור" לעכשיו, ולעתיד לבוא,
ו"לאחר התחייה".

אתה יודע "דיבור" מהרבי? אתה הולך בדרכו של הרבי? עליך לציית לרבי!

להיכנס מחדש לחדר

רבי נתן נענה פעם ואמר: "דער רבי לערנט מיט אונו קמץ אלף!" – "הרבי לומד
איתנו קמץ אלף?"!

מה טמון ב'דיבור' הזה? מה זה 'קמץ אלף'? 'קמץ אלף' הוא 'דיבור' שמלמדים את
הילד בעת שהוא מתחיל ללכת ל'חדר'. לנו נדמה: "אנחנו כבר חסידים ותיקים, אנחנו
כבר לומדים גמרא, אנחנו כבר לומדים ש"ס" – "לא, הרבי מלמד אותנו 'קמץ אלף'!".
אנחנו עכשיו מתחילים ללכת לחדר; כמו ילד – 'קמץ אלף'!

רבי נתן אמר לנו: "תתחיל ללכת לחדר; אם נדמה לך שאתה כבר תלמיד ותיק, אני
אומר לך – לא, הרבי מלמד אותנו 'קמץ אלף'!". ולא רק בהתחלה, אלא תמיד כך.

תיכנס ל"חדר" של הרבי כמו ילד שמתחיל ללמוד 'קמץ אלף', עם התקרבות חדשה,
מחדש, 'קמץ אלף' – כך לומד איתנו הרבי.

זה נקרא – 'התחדשות'. התחדשות כזו כאילו עכשיו אתה מתחיל ללכת, עכשיו
אתה מתקרב, רק עכשיו נודע לך מהרבי ואתה לומד איתו 'קמץ אלף'!

זהו 'דיבור'!

עצמו וכו' לעסוק בתורה. כי למודו ה'יה מבחינת עצירות, בחינת מותרות. על ידי זה, לא ה'יה מוציא
מלמודו משפטי אמת, רק משפט מעקל. ועל כן ה'יה דן שאין דוד ראוי לבוא בקהל (יבמות ע"ו), וזה
ה'יה, על ידי שלמודו ה'יה ממותרות כנ"ל.

עייני שיש"ק (חדש) ח"ב, אות רנ"ז; גם עיני עלים לתרופה במכתב מיום ו' בלק שנת ת"ר: ובאמת צריך
להתחיל ללמוד עמך ועם כלנו מחדש קמץ אלף. בכל תורה ותורה שגלה הוא זכרוננו לברכה. ונתחיל
מחדש ממש קמץ אלף בהתורה כי מרחמם ונהגם, וכו' עיי"ש.

זוהי ההתקרבות לרבי, הוא מתחיל ללמוד איתך 'קמץ אלף'.

הלא אני כבר יודע כל כך הרבה שיחות, אני מלא במאות שיחות, אני כבר יודע כל כך הרבה - "לא, מתחילים ללמוד 'קמץ אלף'!".

אכן, כאשר רבי יודל נכנס לרבי; רבי יודל, אדם כה גדול, תלמידו של רבי פנחס מקוריץ - וכי דבר קטן הוא רבי פנחס מקוריץ?? א געוואלד! הרבי התבטא עליו: "ער איז געווען א שטיק צייט א 'חד בדרא'!" - "במשך תקופה הוא היה 'חד בדרא'!".

הרי שרבי פנחס מקוריץ היה גדול במעלה לאין ערוך, ורבי יודל היה תלמידו של רבי פנחס, והוא היה מבוגר מהרבי בשש-עשרה/שבע-עשרה שנים. רבי פנחס מקוריץ נפטר בשנת תקנ"א. ורבי יודל היה חתנו של רבי לייב מסטרטיניץ.

רבי לייב היה כל כך גדול ומופלג במעלה. ראיתי מסופר, גורו איזה גזירה על היהודים, גזירה נוראה, והבעל שם טוב הקדוש אמר שהוא חייב להצטרף יחד עם רבי לייב מסטרטיניץ כדי לבטל את הגזירה.

בשעה שנסע לארץ ישראל נענה רבי לייב ואמר; הוא נפטר על הספינה; הוא אמר: "אילו חתני היה כאן, הוא לא היה מניח לי להסתלק מן העולם ע"ה!".

רואים אנו אפוא, שאם רבי לייב התבטא כך, הרי שרבי יודל היה אדם גדול מאד, וכל זה היה טרם התקרבותו לרבי. הוא היה גדול מאוד, קדוש, איש אלוקים. והוא נכנס לרבי בגדולות: "יוריני רבינו דרך לעבודת ה'!". הרבי לא רצה לסבול זאת, ואמר לו: "לדעת בארץ דרכך? ע"ה".

מה טמון במילה הזו? כדי להיות 'מקורב' לרבי זה לא בדרך של "יוריני רבינו דרך לעבודת ה'", שכן זהו סוג של גדלות. להיכנס לרבי פירושו - פשוט להיכנס - 'אני רוצה ללמוד קמץ-אלף!'.

ע"י חיי מוהר"ן אות תקנ"ג.

ע"ה חיי מוהר"ן אות תרי"א.

ע"ט שיחות הר"ן אות רצ"ב; כוכבי אור - אנשי מוהר"ן אות רכ"ג.

הרבי ראה שרבי יודל אינו יכול להיות מקורב כמו שהרבי חפץ; הוא הרי בעצמו גדול, בעצמו צדיק, בעצמו איש אלוקים, הוא יודע מה מתרחש בשמים. וכשהוא נכנס לרבי כדי שהרבי יורה לו דרך בעבודת ה', אין זו 'התקרבות'. הרבי דחה אותו - 'לדעת בארץ דרכך?!' - ושאר כל השיחות המובאות שם בעניין התקרבותו. רק לאחר מכן הוא הפך למקורב.

אנחנו מדברים כאן אפילו על אנשים כה גדולים, צדיקים קדושים כאלה.

בזמן המחלוקת התבטא רבי נתן: "וואס הערן מיר זיי? דא זיצט ביים טיש איינער וואס הערט דעם כרוז פון 'ישוּבו רשעים לשאולה'" - "מה אנו שומעים אותם בכלל? כאן בשולחן יושב אחד ששומע את הכרוז של 'ישוּבו רשעים לשאולה'".

כתוב ב"זוהר הקדוש"^{פא}, שבמוצאי שבת יוצא כרוז: "ישוּבו רשעים לשאולה". רבי נתן העיד על רבי יודל שהוא שומע את ה'כרוז' הזה.

נו, הרי שהוא היה אדם נעלה, איש אלוקים, מופלג במעלה. אך בעניין ההתקרבות לרבי צריך להיכנס לחדר, להיכנס פנימה, 'להתחיל קמץ-אלף'. וזה נוהג אפילו אצל אנשים רמי מעלה שכאלה.

ההתקרבות לצדיק צריכה להיות עם התחדשות בכל יום! מהתחלה! מהיום! היום אני מתקרב^{פב}, היום אני רוצה להתקרב! "מה הוא אומר?" "מה הוא אומר?" - זוהי המשמעות של "התקרבות". כשם שהקדוש ברוך הוא רוצה שכל דיבור (מהתורה) יהיה חדש בעיניך, "בכל יום יהיו בעיניך כחדשים"^{פג}, כך הוא רוצה גם כלפי הצדיק; אם אתה תלמיד "ישן", זה לא טוב, לא תצליח לקבל.

^פ תהלים ט, יח.

^{פא} פר' ויקהל דף ר"ז ע"א.

^{פב} עיין חיי מוהר"ן אות תל"ז: טוב שיאמר האדם בשעת ההתבודדות כשמתבודד בינו לבין קונו, יאמר היום אני מתחיל לדבק בך. ויעשה בכל פעם התחלה, כי כל ההמשכות הולכין אחר ההתחלות, וכו'.

^{פג} רש"י דברים כו, טז.

יש שיחה מהרבי: "ווען מען דערמאנט זיך אין מיר, איז מען 'בקטן שנולד'!" -
"תכף כשנזכרים בי, נעשים כקטן שנולד!".

נמצא שעניינו של הרבי הוא כוח כזה, ממש כמי שנולד היום, וזה עוד יותר מ'קטן
אלף'!

"תכף כשנזכרים בי" - אמר הרבי - "נעשים כקטן שנולד!".

כל עניינו של הרבי היה החשיבות של ה"התחדשות".

זוהי כל מהות ההתקרבות שלנו: כששוכבים לישון, מבקשים מהשם יתברך שנוכה
לקום; בכל תנועה ותנועה - לקיים את העצה הזו, לקיים את העצה הזו - זה עתה אני
שומע אותה.

לא מקנא!

רבי נתן דיבר פעם שיחה על כך שעל כל דבר צריך לבקש, אפילו על צדקה; לפני
שנותנים צדקה צריך גם כן לבקש, גם על זה צריך "התבודדות"^{פד}.

ורבי איצ'ה (בנו של מוהרנ"ת) היה נותן צדקה לרבי מרדכי, שהתגורר שם בטולטשין;
הוא היה יהודי ירא שמים גדול, מאנשיו של רבי נתן, והוא היה נותן לו צדקה.

כאשר הוא הכין לעצמו מלבוש, הוא הכין גם לו מלבוש. לרבי איצ'ה מעולם לא
היה מעיל פרווה, משום שהיה עליו לתפור שניים, ושניים לא היה באפשרותו לתפור;
הוא תמיד נהג לתת צדקה לרבי מרדכי.

שאל ר' איצ'ה: "אבא, אם אני נותן למרדכי'לה צדקה, אני צריך התבודדות על
זה?!" - כך הוא שאל אותו. (ענה לו מוהרנ"ת:) "זאג איך דיר נאכאמאל; האסטו

^{פד} עיין ליקוטי הלכות הל' שבועות ה"ב אות ל"ד: ועל כן מצויים הרבה טעויות מאד בנותני הצדקה, כמו שאמרו רז"ל שאין זוכין בנקל לתן צדקה לההגון. כמו שאמרו רז"ל, שמא תאמר כל הבא לקפץ קופץ? תלמוד לומר, מה יקר חסדך אלקים וכו', כי אינם מצויים לזכות עם מהגנים, עין שם בפרוש רש"י. על כן צריכין להתפלל הרבה לפני ה' יתברך לזכות לקים מצות צדקה כראוי שיזכה לתן לההגון באמת. והכל תלוי בהאמת שבלבו שמי שפונתו רצויה לשמים באמת יזכהו ה' יתברך שיתן לעניים הגונים ויתקן על ידי הצדקה הרבה.

התבודדות - בין איך דיר מקנא, אז נישט - בין איך דיר נישט מקנא! - "אני אומר לך שוב; אם יש לך התבודדות - אני מקנא בך, אם לא - אינני מקנא בך!".

לאחר מכן יצא כך שנהיה פירוד ביניהם - בין רבי איצ'ה ורבי מרדכי. אמר רבי איצ'ה כך: "לעולם לא הייתי רב עם רבי מרדכי'לה, אלא כדי שאראה שמה שאבא אומר הוא אמת!".

עניין ה'התבודדות', זהו מין 'כלי' כזה לעבודת ה', מין 'פתח' כזה, זה פותח את ה'פתח' לכל דבר^{פה}.

כאשר אני הולך לעשות דבר מה, מדוע אני צריך 'התבודדות'? הלא אני הולך לקיים מצווה? אינני עובר עבירה? לא, 'אם יהיה לך התבודדות עם יישוב הדעת - אני מקנא בך, ואם לא - אינני מקנא בך!' אינני מקנא בך!

אני זוכר שחמי עליו השלום חלה פעם מאוד. הוא הרי היה עני, הוא שהה אצלי בבית, וגם לי עצמי לא היה כלום. נסעתי לאומן - באותם ימים עדיין גרתי בקיבליטש - לרבי אייזיק (אייזשטיין, מאומן), זה שבנה שם את בית הכנסת; רבי אייזיק היה "שם דבר".

(וביקשתי ממנו:) "רבי אייזיק, חמי כל כך חולה, וגם אני עני ואביון, אין לי כלום משל עצמי!".

הוא נתן לי תרומה, תרומה יפה. אבל אני חשבתי שהוא ייתן לי יותר, אני מבקש הרי עבור חמי.

אמרתי לו: "רבי אייזיק, אולי כבודו צריך לתת יותר?" כך שאלתי אותו. והוא ענה לי בזה הלשון: "בכל יום יש לי התבודדות, ויש לי התבודדות גם על ענייני צדקה!". כבר לא הוספתי לדבר איתו.

יהודי שאומר מילים כאלו, "יש לו התבודדות על צדקה", עם יהודים כאלו אי אפשר להתווכח - היה לו התבודדות גם על צדקה.

^{פה} עיין ליקוטי מוהר"ן תניינא סי' קי"א: על ידי תפלה יכולין לבוא לכל, לכל טוב, לתורה ועבודה ולכל הקדשות ולכל העבודות ולכל הטובות שבכל העולמות; גם עיין שם סי' ק"א.

זהו איזה מין "הילוך", דרך שמנהיגה את האדם, זה מוביל אותו כך שהוא הולך בדרך הנכונה. והוא באמת יכול לקוות להשם יתברך שהוא אכן הולך בדרך הישרה, שהרי הוא מבקש מהשם יתברך; לא מדובר חלילה על דברים רעים, אלא אפילו על דבר טוב - כשאני מדבר על כך מקודם עם השם יתברך, אזי השם יתברך מוליך אותי בדרך הישרה בעניין הזה¹⁹.

אני אפעל עם הבעלי-בתים

יש לנו עצות יקרות כל כך, רפואות יקרות כל כך, ורואים הרי אילו מין 'אנשים כשרים' נעשו אותם יהודים שהשתמשו ברפואות הללו.

אני לא מדבר על האנשים הידועים, על הגדולים מאנשי שלומינו, אלא אפילו הבעלי בתים היו 'אנשים כשרים' כל כך, יהודים יקרים ונעימים כל כך שזה היה פלא, וכל זאת רק משום שהיה להם 'התבודדות', היו להם שיעורים קבועים רבים. בעל הבית פשוט ועבודת ה' שלו היתה נודפת ריח...

הייתי שם בבאברניץ, עיירה, היו שם כמה מאנשי שלומנו, אני לא יודע אם היה שם מניין, הם היו בעלי צדקה גדולים ומתבודדים גדולים, הם היו מאנשיו של ר' אברהם ר' נחמן'ס. הייתי שם, כמה פעמים הייתי שם.

מגיע הזמן 'בין מנחה למעריב', אנחנו יושבים ומדברים יחד מהרבי. אני שואל שם, "איפה איציק?" היה לנו שם חסיד אחד בשם איציק. "איפה איציק?" - "הוא תיכף ייכנס!"

הוא נכנס עם עיניים דומעות... סוחר!

כבר הבנתי, הם כבר ידעו ש"הוא תיכף יבוא", סוחרים עם עיניים דומעות...

¹⁹ עיין ליקוטי הלכות ה' סימני בהמה וחיה טהורה ה"ד אות כ"ד: מי שמתפלל בכל דבר על עצם האמת אין יכולין להטעותו לעולם, ואפלו אם לפעמים מטעין ומרמין אותו אינו נחשב בשם ההטעאה כלל וכו' עיי"ש בפנים.

הייתי פעם בבאברניץ אצל רבי מרדכי, הוא היה קצת יותר אמיד, לא עשיר גדול אבל בעל יכולת, והייתי האורח שלו. ואיזיק רצה שאוכל גם אצלו סעודה אחת, שאהיה אצלו לפחות פעם אחת, ממש רבו עליי.

הוא אמר לרבי מרדכי: "תן לי גם לארח אותו!" - "להוציא אורח מהבית שלי?!"

"לקחת ממני אורח?!" - הו, אש!

בקושי הצליח לשכנע אותו שבמוצאי שבת אוכל להתארח אצלו, אצל איזיק.

הלכתי לאיזיק, אכלתי אצלו סעודת מלווה מלכה ושכבתי לישון. כשהגיעה שעת חצות, היה אצלו ממש בית מדרש; היו לו כמה בחורים, זה בפניה הזו וזה בפניה ההיא, ממש בית מדרש!

והוא היה סוחר, סוחר גלנטריה (מוצרי סדקית ותפירה), הוא היה יהודי נעים, יהודי ששפך דמעות בתפילה לפני הקדוש ברוך הוא.

יש סיפור שהרבי סיפר לבתו^פ: "סוחר אומטראה ופרנסי אומטראה".

הנה, אלו היו הסוחרים של הרבי!

הלא כך אמר הרבי: "איך וועל אויספירן מיט די בעלי-בתים אזוי ווי איך פיר אוים מיט די חסידים!" - "אני אפעל ואגמור עם בעלי הבתים כפי שאני פועל עם החסידים^{פח}!".

הרי הרבי התבטא פעם על רבי שמואל טעפליקער: "הוא 'נכנס ויצא בשלום'!". הוא היה יהודי בעל הבית. הוא נסע עם הרבי בנסיעה שארכה שנה תמימה^{פט}.

רבי נתן עמד משתומם. (ענה לו רבנו): "איך מיינ אין זיין בחינה?" - "כוונתי היא בבחינה שלו!".

^פ עיין תוכן הסיפור באריכות בשיש"ק (חדש) ח"א אות תקכ"ח-תקכ"ט; ובטעם זקנים קונטרס קל"ב.

^{פח} עיין חיי מוהר"ן אות שי"ד: שְׁמַעְתִּי בְּשִׁמוֹ שֶׁאָמַר: הַפְּחוֹת שְׁבָאֲנָשִׁי אֲנִי מוֹלִיךְ אוֹתוֹ בְּדֶרֶךְ שֶׁל צַדִּיק גָּדוֹל מְאֹד וְכו' וְיִקְנֶא מְאֹד אֶת הַמְּקַרְבִּים אֵלָיו וכו'.

^{פט} עיין חיי מוהר"ן אות קי"ח ואות קנ"א.

בעל הבית - שהוא 'נכנס ויצא בשלום' - הרי הוא פועל ועושה טוב!

כאלו בעלי בתים היו אצל הרבי, הם עשו כל כך טוב. מדוע? בגלל שהם צייתו לרבי לפי ערכם!

אתה החולה - לא הרופא...

האדם צריך פשוט להתבטל לצדיק; הלא אני מקורב אליו, הבה נציית לו, הבה נתבטל אליו - כפי שהוא מלמד אותי וכפי שהוא מנהיג אותי. מדוע עלי לאמץ לעצמי דרך משלי? הלא אני מקורב אליו, ובדרך בה הוא מנהיג אותי עלי לציית לו. הוא מכיר אותי טוב יותר ממה שאני מכיר את עצמי, והוא יודע לתת לי רפואות יותר ממה שאני יודע בעצמי, אם כן מדוע עלי ללכת עם השכל שלי?!

לרבי נתן עזר השם יתברך עם המחשבה הזו, וברגע שזכה להכיר את הרבי, הניח את כל מוחו ושכלו בצד: "איני יודע מ-א-ו-מ-ה; אני שומע דיבור מהרבי - זה השכל שלי?!"

בעת התקרבותו לרבי, הוא כבר היה שמונה שנים חתן אצל הגאון הגדול רבי דוד צבי, והוא כבר היה גאון, הוא כבר היה הכל - גדול וצדיק. אולם כאשר הגיע לרבי, עזר לו השם יתברך והוא הבין שאצל הרבי עליו להניח לגמרי את כל מה שידע.

בדומה לרבי זירא, שכאשר הגיע לארץ ישראל ללמוד אצל רבי יוחנן^צ, התענה מאה תעניות כדי שישכח את ה'תלמוד בבלי'. נשאלת השאלה: וכי יעלה על הדעת שרבי זירא באמת שכח את התלמוד הבבלי? הרי הוא נכנס מיד לישיבה של רבי יוחנן והיה תלמידו של רבי יוחנן, וכי שכח את התלמוד הבבלי?!

אלא שטמון כאן סוג של אמת: רבי זירא ראה ש'תורת ארץ ישראל' היא תורה מסוג אחר; אמנם אותה הלכה ואותה תורה, אך זהו משהו אחר לגמרי, אמת מסוג אחר!

^צ עיין שיש"ק (חדש) ח"ב אות קמ"ז.

^{צא} בבא מציעא דף פ"ה ע"א.

אכן בתורה ע"א (תניינא) - "חבלים נפלו לי בנעימים", מביא שם הרבי את דברי ה'מדרש' על הפסוק^{צב}: "וזהב הארץ ההיא טוב", אומר המדרש^{צב}: "אין תורה כתורת ארץ ישראל", "אין חכמה כחכמת ארץ ישראל".

וכי לארץ ישראל יש תורה אחרת? וכי יש לנו תורה אחרת? יש אצלנו חכמה אחרת? אלא שרבי זירא ראה שיש כאן משהו - - ולכן התענה מאה תעניות כדי לשכוח את התלמוד הבבלי.

יש מין 'אמת' כזה שנקראת 'תורת ארץ ישראל', וזהו העניין של 'אין תורה כתורת ארץ ישראל' ו'אין חכמה כחכמת ארץ ישראל'.

כמו כן הוא אצל הצדיק: אותה מצווה שאתה מקיים, ממש אותה מצווה - אם תציית לצדיק, היא תהיה מצווה אחרת לגמרי. מדוע? כי מן הסתם דיברת עם השם יתברך לפני כן; ממילא, התפילין שאתה מניח הן תפילין אחרות, הציציות הם אחרות, זה משהו אחר לגמרי.

אנו יודעים זאת, ברוך ה' יש לנו אמונה ברבי; הביטול הזה לצדיק הוא לטובתו, הלא זוהי טובתי 'בזה ובבא'!

לזכות ל'ביטול' זה דבר קשה מאוד; לשם כך צריכים לדבר הרבה אחד עם חברו, וללמוד ספרי רבנו, להתחבר עם חברים, לדבר על כך, ולהחדיר זאת פנימה - "הנה, כי זה הוא זה!", "זהו התיקון שלך!". אחרי שזכית והתוודעת (מהאור), החזק ולך בדרכו, ציית לו, הקשב! אתה מעצמך אינך יודע דבר, תעשה רק מה שהוא אומר.

באחת התורות^{צד}, מביא הרבי משל לחולה שמגיע לרופא אך חפץ שהרופא ייתן לו תרופות כפי 'שהוא' מבין... - "הרופא יודע טוב ממך!".

^{צב} בראשית ב, יב.

^{צד} בראשית רבה טז, ד.

^{צד} ליקוטי מוהר"ן סי' קס"ד, וז"ל: ש' לענין ספורי דברים של הצדיק האמת. למשל: רופא שנגלה והכרח למסור את עצמו ליד הדאקטיר הגדול, והרופא רוצה שיתן לו רפואות כפי מה שהוא יודע, להוציא לו שון ולגלחו, אבל הדאקטיר יודע רפואות יקרים וחשובים שצריך לתן לו. כן יזדמן, שיבוא איש להתלמיד חכם וצדיק הדור, שהוא רופא חלי הנפשות, ורוצה שיתן לו הצדיק רפואות, הינו הנהגות

האדם מגיע לצדיק – אך רוצה לנהוג כפי 'שהוא' רוצה; "הרי הוא מכיר אותך טוב יותר"; "כפי שהוא מלמד אותך – כך עליך לעשות!".

ר' ליפא היה מקורב לרבי נסיעה אחת קודם רבי נתן, הוא היה אצל הרבי עוד קודם לכן, ואפשר לומר שכמעט כל התקרבותו של רבי נתן היתה על ידי ר' ליפא, ולבסוף הוא עצמו לא נשאר אצל הרבי^צ.

(ר' מאיר: ביהדות הוא החזיק מעמד?) כן, הוא היה אברך חסידי כזה; אצל הרבי צריכים רק ביטול, ביטול.

הזוהר הקדוש מביא^צ: "אעא דלא סליק ביה נהורא מבטשין ליה" – גזיר עין שאינו רוצה לדלוק, צריכים לחבוט בו ולנער את האפר, ואז הוא יתחיל לבעור; (כמו כן) "גופא דלא סליק ביה נהורא דנשמתא מבטשין ליה" – צריכים להכות את הגוף כדי שייכנס בו 'אור הנשמה'.

ובמה ניתן להכות את הגוף? להכות את הגוף? – הכוונה 'להכות בדיבורים'^צ!

ודרכים, כפי מה שהוא יודע. אבל באמת הצדיק יש לו רפואות ודרכים ישרים, שצריך להנהיגו לרפואתו, וכו' עיי"ש.

^צ עיין כוכבי אור – אנשי מוהר"ן אות ל'; גם עיין שיש"ק (חדש) ח"ב אות מ"ה.

^צ פר' שלח דף קס"ח ע"א.

^צ עיין חיי מוהר"ן אות תמ"א משל נאה שסיפר רביז"ל, וסיים רבינו הנמשל בזה"ל: השם יתברך צנה עלינו שנשא לבבנו אל פנים אל אל בשמים, ולבבנו הוא לב האבן. והוא אבן גדול וכבד מאד ואי אפשר להרים אותו להשם יתברך בשום אופן, רק על ידי שנקח פטיש ונשבר ונפוצץ את לב האבן ואז נוכל להרים אותו. והפטיש הוא הדבור.

כאשר 'אור הנשמה' אינו נכנס לגוף, הוא פשוט לא נכנס, אזי 'מבטשין ליה', להכות עם 'דיבורים', 'דיבורים', 'דיבורים'. צריך להכות הרבה, לדבר לגוף^צ, כדי שדיבוריו של הרבי יחדרו פנימה: 'גוואלד, יש לך רבי כזה!' (וכו') - להכות את הגוף!^ק

הרבי אומר הרי בתורה כ"ב^א, שצריך לרחם על 'בשר הגוף', להאיר לתוך הגוף את ה'הארה שהנשמה משגת'. נשמתו של כל אדם משיגה תמיד דברים נשגבים שהגוף אינו יודע מהם; על כן צריך להשתדל להודיע גם לגוף מאותו אור של הנשמה.

רבי יודל היה מקורב לרבי פנחס מקוריץ, הוא התגורר בדאשיב, עיירה קטנה ליד אומן. לאחר פטירתו של רבי פנחס מקוריץ בשנת תקנ"א, נעשה הוא בעצמו למפורסם, בעצמו היה רבי, היו לו חסידים, הוא כיהן כרבי בדאשיב. רבי שמואל אייזיק היה מחסידיו, וכן ר' בער - 'חסידים', 'צדיקים'!

לאחר מכן, מחמת סיבה כלשהי שהה ר' בער אצל הרבי - סיפור שלם^{קב} - על כל פנים, רבי יודל ראה אצלו איזה שינוי לטובה ביראת שמיים, ותכף השליך מעליו לחלוטין את כל הפרסום ובא לרבי.

רואים מכאן, שכאשר הקדוש ברוך הוא עוזר וזוכים להרגיש איזה מעט מהנקודה של הרבי, אזי באמת - -

על כל פנים, צריך לבקש שנוכה באמת לקבל הרגשה ברבי! ברוך ה' איננו מתנגדים, אבל אם אתה כבר כאן - התקרב יותר! מדוע אתה עומד מרחוק?! התקרב יותר!

^צ עיין ליקוטי מוהר"ן סי' ע"ה: צריך לעבד את השם יתברך בכל הטפי דם שנמצאים בו, דהיינו שיידבר הרבה בתורה ותפלה, עד שיהיה נעשה מפל הדמים, דבורים של תורה ותפלה. כי הדבור הוא מהנפש, שהוא בחינת דמים.

^{צט} עיין חיי מוהר"ן אות תמ"ב מה שציווה רביז"ל לאחד מתלמידיו הגדולים (ר' שמואל אייזיק) שידבר בפרטיות עם כל איבריו ויסביר להם התכלית וכו' עיי"ש.

^ק עיין חיי מוהר"ן אות מ"ג: ושמעתי בשם רבנו ז"ל שאמר גם לכמה אנשים אחרים, מחמת שהגוף שלכם עב מאד ועז וחזק וכו' על כן דארפט איהם אסאף אן דולען [צריכים אתם להלעיט אותו] עם דבורים קדושים מענין התכלית וכנ"ל.

^{קא} עיין שם אות ה'.

^{קב} עיין כל זה בכוכבי אור - אנשי מוהר"ן אותיות כ'-כ"ג.

הרבי הוא סוד! סוד! שכן היו צדיקים רבים, אך שתישאר כזו 'השארה' כפי שנשארה מהרבי – זה אין בנמצא! פשוט אין⁴¹!

מהרבי נשארה השארה – מלבד העובדה שמדפיסים את הספרים; וגם הדפסת הספרים אינה דומה לאחרים, שכן מדפיסים כל העת, מדפיסים ומדפיסים, שוב ושוב. וברוך ה', מדברים ומשוחחים, מתאספים יחד, וזהו דבר שאין דוגמתו בעולם, העולם אינו יכול להבין זאת, 'מה יש שם?' – הם מקשים קושיא ונשארים עם הקושיא; אך זה בדיוק התירוץ, רואים באמת את כוחו של הרבי!

הרבי רוצה כל אחד ואחד!

הרבי נענה פעם ואמר: "ער איז נישטא? אויב אזוי, מוז איך פארן קיין לעמבערג צוליב דעם!" – "הוא לא נמצא? אם כך, אני מוכרח לנסוע ללבוש בשביל זה!". בגלל שהוא לא נמצא, לכן אני רוצה לערוך נסיעה ללבוש. ואותו אדם היה אדם פשוט ביותר.

אז 'אותו אדם לא נמצא'?! (מה כל כך נורא?) לא! מכיוון שאותו אחד איננו, לכן אני מוכרח לנסוע ללבוש.

(השואל: זה היה בראש השנה?) לא כתוב 'ראש השנה', סתם כך, אנשי שלומינו הגיעו לרבי ואותו אדם לא הגיע. היה זה באחד הזמנים בהם נהגו אנ"ש לבוא לרבי.

בגלל זה אני מוכרח לנסוע ללבוש.

רואים שהרבי מקרב כל אחד ואחד, הרבי רוצה כל אחד, הוא רוצה ממש כל אחד ואחד!

⁴¹ עיין חיי מוהר"ן אות שע"ג: אמר, הבעל שם טוב זכרוננו לברכה וכמה צדיקים עשו ותקנו בעולם מה שתקנו, ואחר כך כשנפטרנו ונסתלקו נפסק הדבר, הינו ההארה שהאירו בתלמידיהם והחזירו להשם יתברך, לא נמשך מדור לדור רק נפסק. על כן צריכין לעשות דבר שיהיה לו קיום לעד. וכן דבר עוד פעם אחת שצריכין להשאיר תלמידים שאלו התלמידים יעשו תלמידים אחרים, וכן התלמידי תלמידים יאירו להלן יותר ויותר וכן לדורי דורות.

זהו דבר נורא, זה נקרא באמת "שלימזל'ניק", חסר-מזל, הבושה שתהיה לעתיד, החרטה שתהיה לעתיד - -

'ברוך ה', ריחמת עליי, הודעת לי שיש רבי כזה, תן לי להחזיק בו! שלא אהיה שלימזל'ניק, תן לי להחזיק בו! תן לי לקבל ממנו, הוא הרי רוצה לתת!'

הרבי אמר, שהוא 'נחל', 'מעייין^{קד}'. מעייין ששואבים ממנו כל העת נובעים בו מים טריים, יש בו תמיד חידושים ורעננות. וכן להפך, מעייין שעוזבים אותו עלול להתקלקל ונביעתו עלולה להיפסק.

(ר' חיים שלמה רומנברג: הרבי אמר שאת העניין שלו הוא יפעל עם הבעלי בתים?) כך אמר הרבי: "איך וועל אויספירן מיט די בעלי-בתים אזוי ווי איך פיר אויס מיט די חסידים!". - "אני אפעל עם הבעלי-בתים כפי שאני פועל עם החסידים!".

היו בינינו בעלי בתים, אנשים כשרים כל כך, והשיעורים קבועים שלהם היו לשם דבר; הם התפללו בטעם ובחיות למרות היותם בעלי בתים וסוחרים, והצדקות שלהם היו מופלגות, הם קרעו מעצמם, 'צדקות'.

הלא הרבי אומר בתורה "ואת העורבים^{קה}": "כְּשֶׁעוֹשִׁין אֵיזֶהוּ פֶּתַח בְּאֵיזֶה עֲבוּדָה וְנוֹתְנִין צְדָקָה אֲזִי הַצְדָקָה פּוֹתַחַת וּמִרְחֶכֶת הַפֶּתַח יוֹתֵר וְיוֹתֵר. שְׁאֵפְלוּ כְּשִׁישׁ פֶּתַח וְהִתְחַלָּה הַצְדָקָה הִיא פּוֹתַחַת יוֹתֵר וְיוֹתֵר וּמִרְחֶכֶת הַפֶּתַח יוֹתֵר".

יהודי שצר לו בעבודת ה' וחפץ לפתוח 'פתח', הרי הוא נותן צדקה באופן אחר^{קי}; זה הרי פותח לו 'פתח', זה מרחיב לו את הדלת, שהרי הוא רוצה שיהיה לו 'פתח'

^{קד} עיין חיי מוהר"ן אות קפ"ט; גם עיין שם אות של"ב: אִמֵּר אֲנִי נִהְרַם הַמִּטְהַר מִכָּל הַכְּתָמִים.

^{קה} ליקוטי מוהר"ן תניינא סי' ד', עיין שם אות ב'.

^{קי} עיין ליקוטי הלכות הל' ברכת הריח ה"ד אות ב': אִם הָיָה הָאָדָם רוֹאֶה בְּעֵינָיו גְּדֹל עֲשִׂירוֹתוֹ וְהִצְלָחַתוֹ בָּזָה וּבָבֶא לְנֶצַח שְׂיִזְכָּה עַל יְדֵי הַצְדָקָה שִׁיתֵּן בְּוֵדָאֵי כָּל אָדָם הָיָה נוֹתֵן צְדָקָה הַרְבֵּה בְּשָׁתֵי יָדַים, כִּי כַּמָּה וְכַמָּה הָאָדָם מִתְיַגֵּעַ בִּיגִיעוֹת גְּדוֹלוֹת וּמוֹצִיא מְמוֹנוֹ וּמִרְכָּה בְּהוֹצָאוֹת בְּשִׁבִּיל סִפְקֵי רֹחַ, מִכָּל שָׂכָן וְכָל שָׂכָן כְּשֶׁהָיָה רוֹאֶה בְּעֵינָיו רֹחַ כְּזֶה שְׁמֵרוֹיָחִין עַל יְדֵי הַצְדָקָה בְּוֵדָאֵי הָיָה נוֹתֵן צְדָקָה בְּשָׁתֵי יָדַים בְּשִׁמְחָה רַבָּה. וְכֵן בְּכָל הַמַּצּוּת. וְכֵן לְהִתְקַרֵּב לְצַדִּיקֵי אָמֶת וּלְאַנְשֵׁיהֶם שִׁיכּוּלִים לְקָרֵב אוֹתוֹ לֵה' יִתְבָּרַר שְׂזָה עוֹלָה עַל הַכֹּל. וּבָזָה תְּלוּי כָּל קִדְשֵׁי יְהוּדוֹתוֹ. אִם הָיָה רוֹאֶה נִפְלְאוֹת עֲרֻבוֹת נְעִימוֹת הַתְּקוּהָ שְׂיִזְכָּה עַל יָדָם לְנֶצַח. בְּוֵדָאֵי הָיָה מְשַׁלֵּיךְ הַכֹּל וְהָיָה רֵץ אַחֲרֵיהֶם בְּכָל כָּחוֹ.

להיכנס לעבודת השם. ה'צדקה' פותחת לו 'פתח'; "פתוח תפתח" - אומר הרבי; זהו ענין אחר לגמרי.

כך הוא בכל עניין; כשניגשים לעניינו של הרבי, שלא יהיה זה סתם כך, אלא לעשות זאת עם 'התחדשות', עם חיות.

הלא מתפללים שלוש פעמים ביום את אותה תפילת שמונה עשרה, וכדי שהתפילה תהיה מתוך 'התחדשות', לשם כך חייבים איזה שייכות עם הדיבור להשם יתברך. "ריבוננו של עולם, אני מתפלל בכל יום את אותה תפילת שמונה עשרה שלוש פעמים ביום, אני כבר כל כך מורגל בכל הברכות!" - כשמשיחים זאת לפני השם יתברך מקודם, ומבקשים מהשם יתברך על זה מקודם, אזי התפילה באמת שונה.

נוכל לתאר לעצמנו איזה חשיבות יש לכך כשמבקשים מהשם יתברך על דבר מסוים, כשמבקשים ממנו על 'דעת', על 'תשובה', 'התחדשות' - הלא זוהי חשיבות אחרת לגמרי! זהו כל עניינו של הרבי, רק 'התחדשות', 'התחדשות'.

הבעל-דבר אינו שותק

השבוע - בעזרת השם יתברך - נקרא בתורה את 'עשרת הדיברות'. מובא ב'אנשי מוהר"ן^{קי}: רבי נתן אמר: "די תורה האבן מיר מקבל געווען דורך משה רבינו^ק; קיום התורה - דורך רבי^ק!" - "את התורה קיבלנו על ידי משה רבנו; אך קיום התורה הוא על ידי הרבי!".

היה פעם חג שבועות אצל רבי נתן, שכינו אותו 'דער גרויסער שבועות' - "שבועות הגדול^ק", שמונים איש באו על שבועות, ובאותם ימים נחשב הדבר ל"שבועות הגדול". הייתה התעוררות עצומה באותו חג השבועות, התעוררות עצומה.

כאשר אנשי שלומינו שבו איש לביתו, אמר להם רבי נתן: "נו, ברוך ה' מיר האבן מקבל געווען דער תורה, אבער היט זיך - נישט מאבן קיין עגל; נאך קבלת התורה

^{קי} כוכבי אור - אנשי מוהר"ן אות ה'.

^{קח} עיין עוד שיש"ק (חדש) ח"ב, אות שי"ז.

איז געווארן אַן עגל! - "נו, ברוך ה' קיבלנו את התורה, אבל היזהרו - אל תעשו עגל; הרי לאחר קבלת התורה עשו עגל!".

"אתם נוסעים הביתה - היזהרו שלא תעשו עגל".

בעניין העגל יש דברים רבים שהם בבחינת "עגל" - "הישמרו לכם!" אחרי שאדם מתעורר לעבודת ה', מיד מתעורר קטרוג; היצר הרע אינו מניח לו, הוא לא שותק.

אדם שאינו רוצה להתחדש - היצר מניח לו לנפשו, אך אדם שחפץ להתחדש בעבודת ה' - לו הוא לא שותק, ואז מוכרחים להתאזר בכוחות חדשים. אחד שרוצה להתחדש בתפילה בכל יום, להתחדש בעניינו של הרבי - היצר הרע אינו שותק! אנשים כאלו אין לו הרבה. נו, אם הוא מתחדש - גם אני (היצר) צריך להתחדש כנגדו.

הוא (היצר הרע) מתחדש, הוא מדמה לאדם כל תאוה וכל תענוג, אף שמדובר בדבר ישן, הוא מדמה אותו לכל כך חדש ורענן, כאילו מעולם לא היה לו דבר כזה.

הלא רואים בחוש, יום אחד שצמים ומתענים, כשמגיע הלילה, משתוקקים לאכול כאילו מעולם לא אכלו... בפרט כשמגיע יום כיפור או תשעה באב, צום של לילה ויום.

רואים אם כן שיש לו כוח, יש לו כוח להחדיר ארס שיגרום לאדם לרצות בדבר כאילו היה זה משהו חדש - הקדוש ברוך הוא חפץ שגם ה"תורה ותפילה" שלנו ייראו כך - חדשים! רעננים!

(השואל: הרבי אמר שהעיקר הוא אחרי התענית?) כן, "דער עיקר איז ווי אזוי פאסט ער

אפ!" - "העיקר הוא איך הוא מסיים את הצום!". (אחד הנוכחים: האכילה שאחרי התענית?) האכילה שאחרי התענית!

עצתו של הרבי רבי זושא

הרבי שיבח את הרבי רבי זושא^{קט}: "ער איז גענאנגען א שטיק צייט מיט דער ערשטער התחלה! מיט די ערשטע הארץ!" - "הוא הלך משך זמן ממושך עם ההתחלה הראשונה! עם הלב הראשון!".

חתנו של המגיד מטירהאויצע, רבי איצ'ה, היה יתום, והרבי רבי זושא גידל אותו. לאחר מכן הוא שידך אותו עם המגיד מטירהאויצע.

כאשר הרבי רבי זושא היה בחיים, רבי איצ'ה היה חסיד שלו - הוא הרי ראה מי הוא הרבי רבי זושא. כאשר הרבי רבי זושא נפטר בשנת תק"ס, הוא שאל אותו למי עליו להתקרב, ויש שתי נוסחאות בדבר;

הוא אמר לוי^ק: "כאשר תיכנס לצדיק והוא יורה לך דבר ראשון לקיים 'וידוי דברים' - שם תישאר!".

רבי זושא נפטר בשנת תק"ס, ובשנה זו עבר הרבי לזלאטיפולי. הרבי השיא את בתו אדל עם הרב מחמלניק, החתונה נערכה בחודש אלול, ובאותו אלול עבר הרבי לדור בזלאטיפולי^ק, והוא (רבי איצ'ה) אכן התקרב אליו אז, מיד לאחר ראש השנה.

הוא נכנס לרבי בזלאטיפולי, הרבי שהה בבית המדרש והיו שם אנשים רבים. הרבי רמז לכולם לצאת, והם אכן יצאו. והוא גם רצה לצאת, אך הרבי סגר (את הדלת) בעדו, ואמר לו: "היינט זאג!" - "היום אמור!". ואז היה לו 'וידוי דברים'.

רואים מכאן, הוא גדל אצל הרבי רבי זושא, וכי דבר קל הוא?! הוא הרי ראה שם משהו, והוא אמר לו: "כאשר תיכנס לצדיק והדבר הראשון שיורה לך הוא לקיים 'וידוי דברים' - שם תישאר!".

^{קט} חיי מוהר"ן אות תקי"ח.

^{קי} עיין כוכבי אור - אנשי מוהר"ן אות כ"ד - אמר המעתיק וכו'.

^{קיא} עיין כל זה בחיי מוהר"ן אות קי"ד.

כפי שכתוב בגמרא^{ק"ב}, רבי יוחנן אמר: "יש לנו שולחן, הכל מוכן ומזומן, ואין לנו מה לאכול!". יש לנו הכל ברוך ה', את הרבי, את הספרים, את העצות, ואין לנו מה לאכול! מדוע? מדוע? קחו ותאכלו!

שני דברים הוא אמר לו: "אם יבוא לצדיק וישאל אותי עצה להינצל מ'גאוונה' והוא ייתן לו עצה – שלא יישאר שם; אך אם יאמר לו 'רק תפילה' – שם יישאר^{ק"ג}!". גם זאת אמר הרבי רבי זושא לרבי איצ'ה חתן המגיד – 'רק תפילה'!

ראה את ה'תולדות'

(השואל: הרבי נפגש עם הרבי רבי זושא?) לא ידוע. רבי נתן בן הכיר את הרבי רבי זושא^{ק"ד}; הרבי – אינני יודע; באותם ימים 'אניפולי' הייתה רחוקה.

הרבי רבי אלימלך נפטר בשנת תקמ"ז, והרבי זושא היה מבוגר מהרבי רבי אלימלך, והרבי רבי זושא חי עוד שלוש עשרה שנים לאחר פטירת הרבי רבי אלימלך.

הרבי היה בן חמש עשרה כשהרבי רבי אלימלך נפטר. המרחק לליז'נסק היה רב. ייתכן שהרבי אכן ראה אותם, כיוון שכולם נהגו להגיע למוז'בוז' – כל הצדיקים נהגו להגיע למוז'בוז' – ייתכן שהרבי ראה את הרבי רבי אלימלך, ייתכן שראה את הרבי רבי זושא; ייתכן, אך הדבר אינו ידוע, לא מסופר על כך.

את ה"תולדות" – כן; הרבי ראה את ה"תולדות" פעם אחת.

^{ק"ב} קידושין דף מ"ו ע"א.

^{ק"ג} עיין סיפור דומה על מרן הבעש"ט מובא בספר נוצר חסד (קאמארנא) אבות פ"ד משנה ד', וז"ל: קודם הסתלקות מרן הריב"ש זצ"ל אמר לתלמידיו שיכינו לעצמם רבי להאיר להם, כי הוא ילך לבית עולמו בשנה זאת, וזה היה בהושענא רבה אחר החתימה, ושאלוהו על איזה צדיק אם ידבקו נפשם אצלו, והם היו תלמידים בחורים צדיקים ועדיין לא שמשו כל צרכם, ואמר להם שיסעו אצלו וינסו אותו וישאלו לו שיתן להם עצה להסיר הגאוה, אם יתן להם עצה אין בו ממש, ואם יאמר ה' יעזור אזי יקרבו נפשם אצלו כי צדיק גמור הוא וכו' עכ"ל.

^{ק"ד} עיין כוכבי אור – אנשי מוהר"ן אות ב'.

היתה עגלה שנסעה ממז'בוז' לפולנאה; המרחק ביניהם לא גדול, כחמישה עשר קילומטרים. ברכבת זה הרבה יותר, אך בעגלה – לא. הצדיקים נהגו לנסוע לר' יעקב יוסף מפולנאה בעל ה"תולדות".

הרבי היה אז ילד, כבן ארבע/חמש, ילד קטן. הרבי רצה להצטרף אליהם, ילד קטן. אך הם לא רצו להעלות אותו, איך ייסחבו עם ילד?!

אולם הרבי היה עקשן, כבר מקטנותו היה עקשן, וכאשר העגלה החלה לנסוע, העמיד הרבי את רגלו על הברזל ולא זו משם.

כמדומני שהיה זה רבי חיים קראסנער שאחז בידיו והעלה אותו לעגלה, וכך הוא נסע. הרבי הודה לו על שלקח אותו עמו, וכך זכה לראות את ה"תולדות".

היה פעם שאמו של הרבי הייתה צריכה לנסוע, והיא השאירה את הרבי בבית. רבי חיים קראסנער שהה שם באותה עת. אז היא אמרה לו: "אני משאירה לך את הילד?" – הרבי היה אז ילד קטן כבן שנתיים-שלוש. רבי חיים קראסנער החזיק את הילד, ואף ישן עמו.

כאשר האם חזרה, אמר לה רבי חיים: "שמרתי עליו כל כך, עד שלא רציתי לקום 'חצות' – כדי שלא להעיר אותו!". הוא ישן יחד עם הרבי.

"כל כך שמרתי על הילד" – בכזו חשיבות – "לא רציתי לקום חצות כדי שלא להעיר אותו!" – כך הוא אמר לאמו של הרבי – "כל כך שמרתי עליו!".

(אחד הנוכחים: ר' חיים קראסנער היה תלמיד של הבעל שם טוב!) בוודאי, בוודאי, הו הו, הוא היה אדם גדול מאוד.

הלא הרבי נולד שתים-עשרה שנים לאחר הסתלקותו של הבעל שם טוב הקדוש, וכשהרבי היה ילד בן חמש-שש שנים, היה זה זמן מועט לאחר הסתלקות הבעל שם טוב, כל התלמידים נהגו להגיע למז'בוז'. הרבי הכיר כמעט את כולם, כיוון שכולם היו מגיעים למז'בוז'.

(השואל: הרבי אמר: מכם תדעו היכן - -) "פון אייך קענט איר וויסן וואו די וועלט האלט!" - "מכם אתם יכולים לדעת באיזה מצב העולם עומד!".

